

Benchmarking als stimulans voor de verdere ontwikkeling van het recreatieve
fietsaanbod in regio's

Benchmarking als stimulans voor de verdere ontwikkeling van het recreatieve fietsaanbod in regio's

Pilot-studie naar de ontwikkeling van een instrumentarium

F. Langers

C.M. Goossen

R.B.A.S. van Kralingen

Alterra-rapport 995

Alterra, Wageningen, 2004

REFERAAT

Langers, F., C.M. Goossen en R.B.A.S. van Kralingen, 2004. *Benchmarking als stimulans voor de verdere ontwikkeling van het recreatieve fietsaanbod in regio's; Pilot-studie naar de ontwikkeling van een instrumentarium*. Wageningen, Alterra, Alterra-rapport 995. 80 blz.; 5 fig.; 22 tab.; 5 ref.

Een instrumentarium is ontwikkeld voor een vergelijkend en rangschikkend onderzoek (benchmarking) van de kwaliteit van regio's met betrekking tot het recreatieve fietsen. Het instrumentarium bestaat uit twee hoofdindicatoren: landschap en voorzieningen én beleid, product en promotie, ieder met hun eigen subindicatoren. Zes regio's en vier GIOS-steden zijn onderworpen aan de pilot. De Achterhoek en de GIOS-stad Emmen komen als aantrekkelijkste gebieden naar voren. Met name de hoofdindicator beleid, product en promotie biedt perspectieven voor landelijke toepassing, vanwege de invloed die regio's via verbeteringen hebben op hun positie in het klassement. De huidige opzet van deze hoofdindicator kent een aantal zwakheden in met name de dataverzameling, die weggenomen moeten worden. Voor de hoofdindicator landschap en voorzieningen geldt dat het aantal subindicatoren uitgebreid moet worden met indicatoren die beter beïnvloedbaar zijn. Indicatoren die betrekking hebben op het voorzieningenniveau (zowel in kwantiteit als in kwaliteit/ onderhoud) lenen zich hiervoor.

Trefwoorden: fietsen, recreatie, benchmarking, regio, kwaliteit, onderzoek

ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door € 19,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 995. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

© 2004 Alterra

Postbus 47; 6700 AA Wageningen; Nederland

Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: info.alterra@wur.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	13
1.1 Achtergrond en aanleiding	13
1.2 Doelstelling	14
1.3 Globale onderzoeksopzet	14
1.3.1 Hoofdindicator landschap en voorzieningen	14
1.3.2 Hoofdindicator beleid, product en promotie	18
1.3.3 Eindklassement	19
1.4 Regio's	20
1.5 Leeswijzer	22
2 Resultaten hoofdindicator landschap en voorzieningen	23
2.1 Inleiding	23
2.2 Grondgebruik	24
2.3 Aanwezigheid water	25
2.4 Aanwezigheid reliëf	26
2.5 Mate van stilte	27
2.6 Toegankelijkheid natuurgebieden	28
2.7 Fietsmogelijkheden	28
2.8 Bewegwijzerde routes	29
2.9 Fietsdrukte	30
2.10 Aanwezigheid monumenten	30
2.11 Klassement voor hoofdindicator landschap en voorzieningen	31
3 Resultaten hoofdindicator beleid, product en promotie	35
3.1 Inleiding	35
3.2 Fietsbeleid	36
3.3 Fietsbudget	37
3.4 Type fietsproducten	37
3.5 Onderzoek	37
3.6 Aantal VVV-locaties	38
3.7 Aantal fietsverhuurlocaties	39
3.8 Aantal internetsites	39
3.9 Samenwerking	40
3.10 Diversiteit aan fietsproducten	40
3.11 Toekomstige fietsproducten	40
3.12 Klassement voor hoofdindicator beleid, product en promotie	41
4 Eindklassement fietsaanbod	43
5 Discussie, conclusies en aanbevelingen	45

5.1 Discussie en conclusie	45
5.2 Aanbevelingen	47
Literatuur	51
Bijlage 1 Werkwijze subindicatoren Landschap en voorzieningen	53
Bijlage 2 Interviewschema hoofdindicator beleid, product en promotie	61
Bijlage 3 Werkwijze subindicatoren beleid, product en promotie	63
Bijlage 4 Gedetailleerde resultaten subindicatoren Landschap en voorzieningen	68
Bijlage 5 Gedetailleerde resultaten subindicatoren beleid, product en promotie	79

Woord vooraf

Benchmarking als stimulerend middel

Ergens in uitblinken, bij voorkeur de beste zijn, is iets wat aanspreekt. Het in beeld brengen en vergelijken van wat de concurrentie biedt en doet en wat dat oplevert wordt aangeduid als benchmarking. Deze activiteit, die in het bedrijfsleven veelvuldig wordt toegepast, heeft veel impact en genereert veel publiciteit. Mede daardoor blijkt het productontwikkeling en –verbetering te stimuleren en te leiden tot extra promotie-inspanningen.

De Stichting Landelijk Fietsplatform, het coördinatiepunt voor het recreatieve fietsen in ons land, heeft om die reden dit onderwerp nu ook binnen de openluchtrecreatie geïntroduceerd. Nederland roept graag dat het het fietsland is. Drenthe pretendeert fietsprovincie nr. 1 te zijn, maar ook andere provincies doen dit. En Groningen bleek bij het project Fietsbalans van de Fietserbond de meest fietsvriendelijke stad.

Om het recreatieve fietsen in Nederland een impuls te geven heeft het Fietsplatform aan Alterra verzocht een instrument te ontwikkelen voor een vergelijkend en rangschikkend onderzoek naar de kwaliteiten van regio's op dit gebied. Wie mag zich straks dé fietsregio noemen? Zes regio's en vier grotere steden zijn onderworpen aan een pilotstudie, waarvan u de uitkomsten terugvindt in dit rapport. Zonder de conclusies hier al helemaal te verklappen kan worden vastgesteld dat benchmarking veel perspectief biedt als instrument om beleid en productontwikkeling ook op dit gebied te stimuleren.

Het Fietsplatform ontving voor de uitvoering van dit project financiële bijdragen van het Ministerie van LNV en van de provincies Drenthe, Utrecht en Gelderland. Graag wil ik deze instanties hiervoor via deze weg dankzeggen. Dank ook voor de belangrijke inhoudelijk bijdrage van de vertegenwoordigers van de drie provincies, respectievelijk Karin Tap, Carolien Schippers en Paul Akkerman. Tot slot wil ik Alterra, in de persoon van Martin Goossen, Fransje Langers en Rosalinde van Kralingen, bedanken voor de goede en vlotte uitvoering van het project.

Op basis van het succes van deze pilotstudie heeft dit project inmiddels een landelijk vervolg gekregen. Een quick scan moet duidelijk maken waar regio's op grond van hun kwaliteiten op het gebied van landschap en voorzieningen ten opzichte van elkaar staan. *The winner is ...* Wordt vervolgd!

Amersfoort, juli 2004
Stichting Landelijk Fietsplatform
Eric Nijland, directeur

Samenvatting

Het vlakke afwisselende landschap maakt Nederland een fietsland bij uitstek. Niet enkel het landschap nodigt uit om op de fiets te klimmen, ook voorzieningen, zoals vrijliggende fietspaden, picknickplaatsen en bewegwijzerde routes kunnen een stimulans vormen om er al fietsend een dagje op uit te trekken. Hoewel het aantal fiets-dagtochten nog steeds groeit, lijkt er aan de aanbodzijde een kentering zichtbaar. Fietsrecreatie en -toerisme dreigen in ons land steeds meer als vanzelfsprekend te worden beschouwd. Recreatief-toeristische organisaties investeren minder in het recreatieve aanbod en de promotie ervan, met alle gevolgen van dien: steeds meer barrières, weinig productvernieuwing en het buitenland dat steeds interessanter wordt voor fietsvakanties. Om deze kentering voor te zijn, heeft de Stichting Landelijk Fietsplatform Alterra verzocht een onderzoek uit te voeren waarin benchmarking van het fietsproduct centraal staat.

Het doel van het onderzoek kan als volgt worden omschreven:

Het ontwikkelen van een instrumentarium voor benchmarking van het fietsproduct, teneinde regio's inzicht te geven in de kwaliteit van hun aanbod en te stimuleren te (blijven) investeren in productverbetering en promotie.

Een instrumentarium is opgezet, dat bestaat uit twee hoofdindicatoren, met ieder hun eigen subindicatoren. Gegevens over de hoofdindicator landschap en voorzieningen zijn via GIS voorhanden en kunnen daarmee in kwantitatieve eenheden worden uitgedrukt. Met het oog op de criteria belangrijkheid, beïnvloedbaarheid en met name beschikbaarheid zijn negen subindicatoren onderscheiden, waaronder het grondgebruik, de mate van stilte en de toegankelijkheid. Uit eerder onderzoek is bekend welke landschapselementen (inclusief voorzieningen) de fietser belangrijk vindt. Van de tien meest belangrijk gevonden elementen zijn er zes als subindicator meegenomen in het onderzoek. De hoofdindicator beleid, product en promotie kent tien subindicatoren, waaronder de aanwezigheid van fietsbeleid en -budget, de diversiteit aan fietsproducten en het aantal VVV-locaties. Omdat geen landsdekkende gegevens beschikbaar zijn, dienen gegevens over de mate van aanwezigheid van deze subindicatoren via diepteinterviews met sleutelfiguren verzameld te worden.

Om grip te krijgen op de mogelijkheden en knelpunten van het ontwikkelde instrumentarium zijn voor de pilot zes regio's in de drie provincies Drenthe, Gelderland en Utrecht geselecteerd, waarvoor gegevens over de subindicatoren worden verzameld. Met uitzondering van drie subindicatoren binnen product, beleid en promotie wordt voor iedere subindicator een klassement samengesteld, waarin de rangorde van de regio's weergegeven. Omdat niet enkel toeristen, maar ook bewoners er vanuit huis graag een aantal uurtjes met de fiets op uittrekken, zijn voor de hoofdindicator landschap en voorzieningen vanuit dit perspectief naast de regio's ook vier GIOS-steden geselecteerd, waarvoor op vergelijkbare wijze een klassement

wordt samengesteld. Naast de klasseringen per subindicator wordt tevens een klassering voor de twee hoofdindicatoren samengesteld, die de basis vormt voor het eindklassering met betrekking tot benchmarking van het fietsaanbod.

Hoofdindicator Landschap en voorzieningen

Waar de utilitaire fietser veelal de kortste route uitstippelt, is afstand voor de recreatieve fietser van minder belang. De recreatieve fietser wil in een mooie omgeving fietsen en bij voorkeur op vrijliggende fietspaden. Ook stelt hij voorzieningen, zoals bewegwijzerde routes op prijs. Binnen de hoofdindicator landschap en voorzieningen zijn de regio's en GIOS-steden op de volgende subindicatoren beoordeeld:

- Grondgebruik	- Fietsmogelijkheden
- Aanwezigheid water	- Bewegwijzerde routes
- Aanwezigheid reliëf	- Fietsdrukte
- Mate van stilte	- Aanwezigheid monumenten.
- Toegankelijkheid natuurgebieden	

De Achterhoek voert de ranglijst van de hoofdindicator landschap en voorzieningen aan, Drenthe staat op de tweede plaats, gevolgd door de Veluwe op nummer 3. Het KAN-gebied is drager van de rode lantaarn. De toppositie van de Achterhoek hangt nauw samen met het landelijke karakter van de streek. In de Achterhoek liggen veel plattelandsweggetjes, waardoor de regio op deze subindicator als beste scoort. Ook op de subindicatoren bewegwijzerde routes en fietsdrukte neemt de Achterhoek de eerste plaats in. De lage fietsdrukte, ofwel de kleine kans om andere fietsers op de paden en wegen tegen te komen, kan niet enkel worden verklaard door de vele fietsmogelijkheden, maar wordt ook beïnvloed door de lage bevolkingsdichtheid. Ook de goede score op de belangrijke subindicator mate van stilte hangt met de lage bevolkingsdichtheid samen. In de Achterhoek is het nog relatief rustig; de geluidsoverlast veroorzaakt door weg, rail en vliegverkeer is op het Rivierengebied na, het laagst van alle regio's. Opvallend is dat de Achterhoek niet goed scoort op het grondgebruik. De Achterhoek heeft relatief veel agrarisch gebied en slechts weinig aantrekkelijke grondgebruiksvormen als bos en zand en heide. Drenthe neemt de tweede plaats in; ook deze regio scoort goed op de mate van stilte en fietsdrukte. Qua grondgebruik moet Drenthe de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug voor laten gaan. De Veluwe heeft het aantrekkelijkste grondgebruik, maar de afwezigheid van water, het reliëf en de relatief grote hoeveelheid aan niet vrij toegankelijke natuurgebieden, evenals de weinige fietsmogelijkheden en bewegwijzerde routes maken dat de Veluwe niet beter scoort dan de derde positie. De Utrechtse Heuvelrug scoort het beste op de toegankelijkheid van natuurgebieden. Het dichtbevolkte karakter van de Heuvelrug maakt dat het slecht scoort op daaraan gerelateerde indicatoren (fietsdrukte en mate van stilte). Mede hierdoor eindigt de Utrechtse Heuvelrug op de één na laatste plaats.

Van de GIOS-steden komt Emmen als beste naar voren waar het om landschap en voorzieningen gaat. De directe omgeving van Emmen is vlak, bovendien is het er nog relatief stil en is ook de fietsdrukte laag. Het grondgebruik is minder aantrekkelijk dan rond Arnhem en Amersfoort, maar dat werkt niet genoeg door om

de koppositie van Emmen aan te tasten. Ondanks het aantrekkelijke grondgebruik scoort de omgeving van Arnhem als slechtste. Oorzaken zijn de niet vrij toegankelijke natuurgebieden, de aanwezigheid van reliëf en de grote fietsdrukte.

Hoofdindicator product, beleid en promotie

Om overheid en toeristisch bedrijfsleven te stimuleren te blijven investeren in het fietsaanbod is deze hoofdindicator onderscheiden. De organisatie van beleid, die vorm krijgt door de inzet van middelen (menskracht, tijd, geld en ruimte) en resulteert in fietsbeleid, wordt onder de loep genomen, evenals de creativiteit van ondernemers om te komen tot innovaties, innovaties in het aanbod zelf of innovaties met betrekking tot het aanboren van nieuwe doelgroepen. Bovendien wordt aandacht geschonken aan promotie van regio's over fietsmogelijkheden richting de recreatieve fietser. De volgende tien indicatoren zijn onderscheiden:

- Fietsbeleid	- Aantal fietsverhuurlocaties
- Fietsbudget	- Aantal internetsites
- Type fietsproducten	- Diversiteit fietsproducten (b)
- Onderzoek	- Toekomstige fietsproducten (b)
- Aantal VVV-locaties	- Samenwerking (b).

Als alle scores van de subindicatoren bij elkaar opgeteld worden, dan wordt de eerste plaats voor beleid, product en promotie behaald door Drenthe. Zij scoort het hoogst op fietsbeleid, -budget, type producten, onderzoek en aantal internetsites. Op het aantal VVV- en fietsverhuurlocaties zou de score echter nog hoger kunnen. De gedeelde tweede plaats is voor de Achterhoek, de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. De Achterhoek scoort evenwichtig op alle indicatoren. Ze kent veel mogelijkheden om fietsen te huren. Fietsbudget, type fietsproducten, onderzoek, het aantal VVV's en internetsites scoren gemiddeld. De Utrechtse Heuvelrug scoort hoog op fietsbeleid, het aantal VVV- en fietsverhuurlocaties. Aandacht voor onderzoek zou beter kunnen. Ook de Veluwe scoort goed op het gebied van fietsverhuur, maar ook de promotie via internet doet het goed. Het aantal VVV's is relatief erg laag. De zesde plaats wordt ingenomen door het Rivierengebied. Als het gaat om fietsbudget, type producten, aantal VVV- en fietsverhuurlocaties en internetsites scoort het rivierengebied onder het gemiddelde.

Eindklassament

Om tot een eindklassament te komen zijn de resultaten gerelateerd aan landschap en voorzieningen twee keer zo zwaar meegewogen als de resultaten met betrekking tot beleid, product en promotie. De Achterhoek komt dan naar voren als de regio met het beste fietsaanbod. De Achterhoek wint nipt van Drenthe.

Discussie, conclusies en aanbevelingen

Benchmarking biedt goede perspectieven om vernieuwingen in het fietsaanbod te stimuleren. Voorwaarde voor een succesvolle benchmarking is dat de regio's zelf door actie te ondernemen invloed uit kunnen oefenen op hun positie in de rangorde. De hoofdindicator beleid, product en promotie biedt hiertoe de beste perspectieven.

Voor een vervolg-benchmarking gericht op landschap en voorzieningen, zal de nadruk moeten liggen op uitbreiding van het instrumentarium met meer beïnvloedbare subindicatoren. Subindicatoren die momenteel ontbreken, hebben met name betrekking op het voorzieningenniveau. Dat is een manco, omdat juist deze indicatoren zich kenmerken door het zo belangrijke criterium van beïnvloedbaarheid vanuit de regio. Hoewel geen landsdekkende informatie over de ligging van veel voorzieningen voorhanden is, wordt dergelijke data veelal wel door gemeenten en soms ook door provincies verzameld. Mogelijk is er dan ook een ingang via provincies, zeker wanneer zij het aanbod aan voorzieningen digitaal via GIS-bestanden actueel houden. Om op deze mogelijkheid beter zicht te krijgen zou een inventarisatie onder alle provincies gehouden moeten worden over de aanwezige data met betrekking tot het fietsaanbod.

De hoofdindicator beleid, product en promotie biedt de beste perspectieven voor benchmarking, maar de huidige opzet kent wel verschillende zwakheden die voor verbetering vatbaar zijn. Als eerste is aanpassing van de manier van dataverzameling vereist. Momenteel zijn veel vragen voor meerdere interpretatie en uitleg vatbaar. Een gestructureerde procedure met een gestandaardiseerde vragenlijst zal ontwikkeld moeten worden, zodat het voor de invuller helder is wat wel en wat niet bevraagd wordt. Schriftelijke vragenlijsten bieden hiertoe de beste mogelijkheden. Bovendien hebben zij als bijkomend voordeel dat de interviewer geen rol speelt in het toereiken van antwoorden én dat binnen relatief geringe tijd een groot aantal respondenten bereikt kan worden. Ook aan de antwoorden moeten meer eisen worden gesteld. Zij moeten verifieerbaar zijn, door naar verwijzingen naar stukken (bijvoorbeeld titels van beleidsplannen) te vragen. Bovendien zal geen genoegen moeten worden genomen met het noemen van voorbeelden. Om een zo alomvattend mogelijk beeld van de situatie in een regio te krijgen, zal naar uitputtendheid in antwoorden gestreefd moeten worden. Tot slot zal een groter aantal sleutelfiguren per regio benaderd moeten worden. Deze personen moeten van meer verschillende organisaties dan enkel provincie en recreatieschap afkomstig zijn. Belangrijke ontbrekende schakels zijn momenteel het toeristisch-recreatieve bedrijfsleven en de recreatieve fietser.

1 Inleiding

1.1 Achtergrond en aanleiding

Het vlakke afwisselende landschap maakt Nederland een fietsland bij uitstek. Dat vertaalt zich dan ook in cijfers. Qua fietsbezit onderscheidt Nederland zich wereldwijd als eenzame koploper: de 16 miljoen inwoners hebben samen maar liefst 17,8 miljoen fietsen. In haar positie wordt Nederland hooguit bedreigd door Denemarken en Duitsland, waar één fiets beschikbaar is voor elke 1,2 respectievelijk 1,3 inwoners (Bovag, 2003). Ruim 80% van de Nederlanders bezit een fiets¹. Maar liefst 30% van de fietsbezitters heeft meer dan één fiets. Waar de eerste fiets veelal aangeschaft wordt voor utilitair gebruik, doet de tweede fiets met name zijn werk tijdens recreatieve fietstochtjes. Dat fietsen aan populariteit wint, valt duidelijk op te maken uit het aantal dagtochten dat op de fiets gemaakt wordt. In 1990/1991 lag het aantal dagtochten (inclusief uitstapjes vanaf het vakantieadres) op 41 miljoen. In 1995/1996 was dat aantal toegenomen tot 47 miljoen. Het aantal dagtochten (exclusief uitstapjes vanaf het vakantieadres) groeide van 1995/1996 tot 2001/2002 met maar liefst 11%: van 43 miljoen tot 48 miljoen. Dagtochten op de fiets genereren ook een financiële impuls voor de regio, met name de horeca profiteert van fietsende recreanten. Zij besteedden in 2001/2002 160 miljoen euro aan consumpties.

Het fietsen als vorm van sportieve recreatie is dus in trek. Niet enkel het landschap nodigt uit om op de fiets te klimmen, ook voorzieningen, zoals vrijliggende fietspaden, picknickplaatsen en bewegwijzerde routes kunnen een stimulans vormen om er al fietsend een dagje op uit te trekken. Hoewel het aantal fiets-dagtochten nog steeds groeit, lijkt er aan de aanbodzijde een kentering zichtbaar. Fietsrecreatie en -toerisme dreigen in ons land steeds meer als vanzelfsprekend te worden beschouwd. Recreatief-toeristische organisaties investeren minder in het recreatieve aanbod en de promotie ervan, met alle gevolgen van dien: steeds meer barrières, weinig product vernieuwing en het buitenland dat steeds interessanter wordt voor fietsvakanties. Om deze kentering voor te zijn, heeft de Stichting Landelijk Fietsplatform Alterra verzocht een onderzoek uit te voeren waarin benchmarking van het fietsproduct centraal staat.

Benchmarking is het via kengetallen vergelijken van regio's. In het kader van benchmarking zal een instrumentarium ontwikkeld worden aan de hand waarvan regio's hun eigen functioneren kunnen beoordelen. Door de resultaten onderling te vergelijken, komen de sterke en zwakke plekken van een regio naar voren. Het uiteindelijke doel van benchmarking is om, waar nodig, verbeteringen in het functioneren van een regio aan te brengen. Een nadere analyse van regio's, die op een bepaald onderdeel als 'best practice' naar voren komen, kan suggesties aan de hand doen voor de manier waarop verbeteringen bereikt kunnen worden.

¹ Voor 2002 geldt: 13.197.000 fietsbezitters op 16.105.285 inwoners (CBS, 2002). In Nederland zijn 17,8 miljoen fietsen.

1.2 Doelstelling

Het doel van het onderzoek kan als volgt worden omschreven:

Het ontwikkelen van een instrumentarium voor benchmarking van het fietsproduct, teneinde regio's inzicht te geven in de kwaliteit van hun aanbod en te stimuleren te (blijven) investeren in productverbetering en promotie.

1.3 Globale onderzoeksopzet

Benchmarking moet via kengetallen inzicht opleveren in de positie van regio's met betrekking tot het fietsaanbod. Bij discussies over de selectie van kwaliteitsindicatoren werd al snel duidelijk dat bepaalde data een 'hardere' status hebben dan andere data. Zo is er niet veel discussie mogelijk over de oppervlakte aan bos in een regio of de lengte aan fietspaden. Andere kenmerken zijn minder objectief vast te stellen. Het fietsbeleid in een regio is een indicator die wél voor discussie vatbaar is. Op basis waarvan moet het fietsbeleid beoordeeld worden? Het aantal beleidsmedewerkers dat zich ermee bezig houdt? Het aantal uitgebrachte nota's? De inhoud van beleidsstukken? De daadwerkelijk gerealiseerde plannen? Het ermee gemoeide budget?

Met een indicator die zoveel vragen oproept moet anders omgesprongen worden dan een indicator die voor zich spreekt. Het zijn met name de indicatoren die niet zichtbaar zijn in het landschap, maar desalniettemin wel belangrijk zijn voor (de toekomst van) het fietsaanbod, die slechts in kwalitatieve termen gemeten kunnen worden en daardoor voor discussie vatbaar zijn. Gegevens over indicatoren gerelateerd aan het landschap en voorzieningen daarentegen kunnen wel zonder problemen in kwantitatieve eenheden uitgedrukt worden. Zij worden veelal landsdekkend geregistreerd. Daarom is besloten twee hoofdindicatoren te onderscheiden:

- Landschap en voorzieningen
- Beleid, product en promotie.

1.3.1 Hoofdindicator landschap en voorzieningen

Voor de selectie van subindicatoren binnen de hoofdindicator landschap en voorzieningen zijn drie criteria onderscheiden waaraan de subindicatoren moeten voldoen:

- Belangrijk
- Beïnvloedbaar
- Beschikbaar

Belangrijk

Die aspecten van het landelijk gebied moeten in het onderzoek betrokken worden, die belangrijk worden gevonden. Bij het bepalen van het belang, staat het oordeel van

de recreatieve fietser centraal. In welke omgeving fietst hij graag en wat voor soort voorzieningen wenst hij langs zijn route aan te treffen? Enkele jaren geleden is een onderzoek onder recreatieve fietsers uitgevoerd dat inzicht geeft in de belangrijkste kwaliteitsindicatoren van het landelijk gebied en daarmee antwoord geeft op de vraag naar het belang van verschillende landschapselementen en voorzieningen (Goossen et al, 1997).

De uit het marketingonderzoek afkomstige conjunct-analyse is gehanteerd om inzicht te krijgen in het belang dat fietsers aan bepaalde kwaliteitsindicatoren hechten. Bij de conjunct-analyse wordt een product (hier: het landelijk gebied) opgevat als bestaande uit verschillende elementen, zoals het grondgebruik, de mate van stilte, de aanwezige rustpunten en de toegankelijkheid. Deze productelementen hebben weer verschillende niveaus. Het grondgebruik bestaat uit bijvoorbeeld bossen, grasland en glastuinbouw; bij rustpunten (zoals bankjes, picknicktafels en cafeetjes) wordt onderscheid gemaakt naar veel, een redelijk aantal en weinig rustpunten, toegankelijkheid kent drie niveaus: vrij, beperkt en niet toegankelijk. De conjunct-analyse laat de respondent hypothetische, niet bestaande landschappen beoordelen. Dit heeft als voordeel dat respondenten hun mening niet laten beïnvloeden door de afstand tot het gebied of de binding met het gebied door bijvoorbeeld jeugdherinneringen. Zij kunnen vrij hun oordeel geven over voor hen belangrijke zaken, zonder het daadwerkelijke bestaande landschap erbij te betrekken. Gebied 1 is bijvoorbeeld omschreven als een vrij toegankelijk bos met weinig rustpunten, gebied 2 is een vrij toegankelijk landbouwgebied met een redelijk aantal rustpunten. Wanneer de respondent beide gebieden moet beoordelen, zal hij voor zichzelf moeten bepalen wat hij belangrijk vindt. Respondent B zal daarin mogelijk een andere afweging maken dan respondent A. Respondent C zal op basis van zijn voorkeuren mogelijk dezelfde afweging maken als respondent A. Op deze wijze wordt niet alleen het relatieve belang van de productelementen bepaald, maar wordt ook achterhaald welke waarden recreatieve fietsers aan de niveaus hechten.

Op basis van literatuuronderzoek (zie literatuurlijst Goossen et al, 1997) is een selectie gemaakt van 19 kwaliteitsindicatoren -de productkenmerken van het landelijk gebied- die in enige mate belangrijk zijn voor fietsers. Iedere indicator is onderverdeeld in niveaus (meestal in 'goed', 'redelijk', 'slecht'). Een pakket van in totaal 27 hypothetische gebieden, die bestaan uit de 19 indicatoren met steeds wisselende niveaus, is aan een steekproef onder de Nederlandse bevolking voorgelegd. De resultaten (zie tabel 1) laten zien dat fietsers de meeste waarde hechten aan de mate van stilte. Niet verwonderlijk is dat het niveau 'zeer stil' het hoogst wordt gewaardeerd. In tabel 1 is het relatieve belang van iedere indicator weergegeven, zoals dat uit het onderzoek naar voren komt.

Tabel 1 Relatief belang (%) van de indicatoren voor de recreatieve vorm fietsen

Indicator	Relatief belang
Mate van stilte	15
Grondgebruik	10
Toegankelijkheid natuurgebied	9
Verkeersdrukke	8
Onderhoud fietspad of weg	7
Fietsmogelijkheden	6
Fietsdrukke	5
Schilderachtige weg	4
Rustpunten	4
Oevers	4
Breedte fietspad	4
Bewegwijzering	3
Verharding	3
Bezienswaardigheden	3
Kruispunten	3
Reliëf	3
Bereikbaarheid	3
Vrij liggend fietspad	2
Fietsroutes	2

Op basis van het onderzoek kan geconcludeerd worden dat de indicatoren mate van stilte, grondgebruik en toegankelijkheid in het onderzoek betrokken zouden moeten worden. Maar ook de verkeersdrukke en het onderhoud van het fietspad of de weg vindt de recreatieve fietser belangrijk en zou dus als indicator moeten worden meegenomen.

Beïnvloedbaar

Zoals eerder gezegd is het doel van benchmarking om verbeteringen in het functioneren van regio's aan te brengen. Van benchmarking moet dan ook een stimulerende werking richting regio's uit gaan. De benchmark moet organisaties die een taak hebben in het ontwikkelen van de regio als recreatief-toeristisch product (zoals provincies, regionale bureaus voor toerisme én het toeristische bedrijfsleven) stimuleren zich hiervoor in te zetten. Benchmarking biedt deze mogelijkheden door op een eenvoudige manier inzichtelijk te maken waar de knelpunten liggen en welke verbeteringen het meeste effect genereren. Maar om ook daadwerkelijk regio's te kunnen prikkelen om hun positie op de rangorde te verbeteren, is het een vereiste dat de regio's invloed uit kunnen oefenen op de indicatoren. Regionale organisaties moeten er mee aan de slag kunnen.

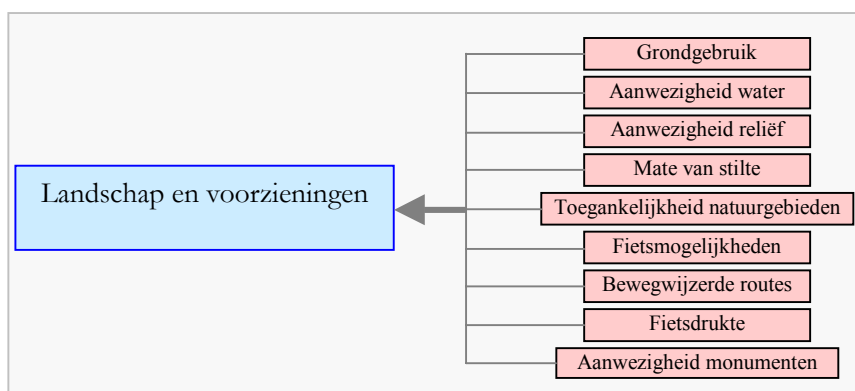
Beschikbaar

Het onderzoek biedt zowel qua tijd als geld geen ruimte voor het verzamelen van gegevens over de aanwezigheid van landschapselementen en voorzieningen in het landschap. Dat betekent dat enkel die indicatoren in het onderzoek betrokken worden, die reeds (landsdekkend) digitaal beschikbaar zijn. Alterra beschikt over verschillende geografische bestanden die betrekking hebben op het landschap. Gegevens over de ligging van voorzieningen zijn nauwelijks landsdekkend aanwezig. Deze gegevens worden veelal wel op gemeenteniveau en soms ook op provinciaal

niveau verzameld. Definitieverschillen van de verzamelde data vormen vaak de grootste belemmering om deze (regionale) bestanden samen te voegen.

In figuur 1 is weergegeven welke indicatoren in het onderzoek worden betrokken. Fietsdrukte onderscheidt zich van de andere indicatoren, omdat deze niet enkel betrekking heeft op het aanbod, maar juist op de confrontatie tussen aanbod én vraag. De hoogte van de vraag wordt bepaald door het aantal inwoners en hun samenstelling (ouderen fietsen vaker en andere afstanden dan jongeren) en het aantal toeristen verblijvend op campings en bungalowterreinen.

Uiteindelijk heeft de beschikbaarheid de doorslag gegeven in de keuze van indicatoren. Belangrijke indicatoren die ontbreken zijn de verkeersdrukte en het onderhoud van fietspaden en wegen. Van de tien meest belangrijke indicatoren (zie tabel 1) worden er zes daadwerkelijk in het onderzoek meegenomen. Naast verkeersdrukte en onderhoud ontbreken ook schilderachtige wegen en rustpunten. Bovendien valt op dat met name indicatoren die betrekking hebben op voorzieningen ontbreken. Dit is een aandachtspunt, temeer omdat het met name deze indicatoren zijn die beïnvloedbaar zijn.

Figuur 1 Overzicht negen subindicatoren binnen hoofdindicator Landschap en voorzieningen

Van alle indicatoren zijn landsdekkende digitale kaarten aanwezig. Door de uitkomsten van het indicatorenonderzoek aan deze geografische kaarten te koppelen, wordt inzichtelijk in hoeverre regio's aantrekkelijk zijn voor de recreatieve vorm fietsen. Omdat regio's zullen verschillen in hun totale oppervlakte (en daardoor omvangrijke regio's al snel meer over bijvoorbeeld het aantrekkelijk gevonden bos beschikken), wordt bij de presentatie van resultaten gecorrigeerd voor de oppervlakte. Per subindicator zal een klassement worden samengesteld. Aan de hand van de onderliggende gegevens (de niveaus) kan op eenvoudige wijze worden nagegaan welke aspecten ten grondslag liggen aan het klassement. Op basis van de klassementen per subindicator wordt een klassement van de hoofdindicator landschap en voorzieningen gemaakt. In bijlage 1 is gedetailleerde informatie opgenomen over de werkwijze.

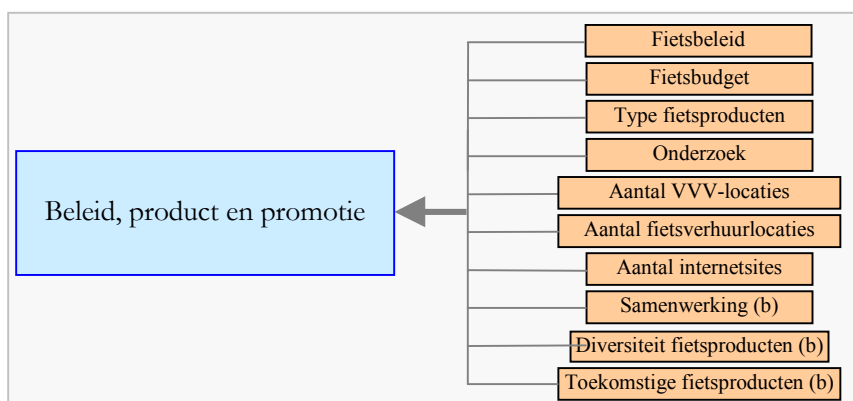
1.3.2 Hoofdindicator beleid, product en promotie

De oorspronkelijke bedoeling om een indicator 'innoverend vermogen' binnen de regio te meten op fietsgebied wierp veel vragen op. Wat is precies innoverend, zijn dat nieuwe fietsproducten of onderscheidende fietsproducten, wat maakt een fietsproduct uniek, mag dat dan helemaal niet in andere gebieden voorkomen? Wanneer kun je het toerekenen aan de regio, kan het kopiëren van bestaande producten elders toch tot innovatie leiden en moet een idee al uitgewerkt zijn en budget aan zich gekoppeld hebben, of kunnen 'wilde' vernieuwende ideeën ook al tot innoverend vermogen gerekend worden?

Het geworstel met deze vragen leidde tot een keuze voor een meer heldere indicator die zou kunnen aangeven wat en welke fietsproducten er in een regio zijn, welke organisaties daar verantwoordelijk voor zijn, wat voor budget er beschikbaar is, wat voor promotiemogelijkheden er zijn om het fietsen te stimuleren en op welke manier de recreant aan zijn informatie kan komen. Uiteindelijk is hier de indicator beleid, product en promotie uit ontstaan.

In tegenstelling tot de hoofdindicator landschap en voorzieningen speelt beschikbaarheid geen doorslaggevende rol bij de selectie van subindicatoren voor de hoofdindicator beleid, product en promotie. Over de hoofdindicator zijn geen gegevens centraal beschikbaar. Alle gegevens dienen via interviews met sleutelfiguren in de gebieden (bij provincies en recreatieschappen) verzameld te worden. De nadruk in de interviews ligt op de verdere ontwikkeling van het fietsproduct en de middelen (in geld en tijd) die daartoe worden ingezet. Bovendien wordt aandacht geschonken aan de inzet van organisaties om de eigen regio te promoten als aantrekkelijk fietsgebied (voor interviewschema, zie bijlage 2). Bij de selectie van criteria staat ook hier de recreatieve fietser centraal: ofwel welke promotiekanalen zou hij gebruiken wanneer hij meer informatie wenst over fietsmogelijkheden in een bepaalde regio?

In totaal 10 subindicatoren zijn onderscheiden, zo laat figuur 2 zien. Voor drie subindicatoren is besloten de verzamelde gegevens slechts te beschrijven. Dit geldt voor samenwerking, diversiteit aan fietsproducten en toekomstige fietsproducten. Ten aanzien van de overige zeven subindicatoren worden de regio's gescoord. Voor ieder van de zeven subindicatoren zijn drie niveaus onderscheiden, die uitdrukking geven aan de mate waarin de regio beschikt over het kenmerk. Een regio behaalt 0 punten indien hij slecht scoort, 1 punt wanneer hij redelijk scoort en 2 punten wanneer hij goed scoort. Op basis van de zeven indicatoren wordt uiteindelijk een klassement voor de hoofdindicator samengesteld. De scores van de regio's op de zeven subindicatoren worden hiertoe opgeteld. In bijlage 3 is nadere informatie opgenomen over de onderscheiden indicatoren en hun niveaus.

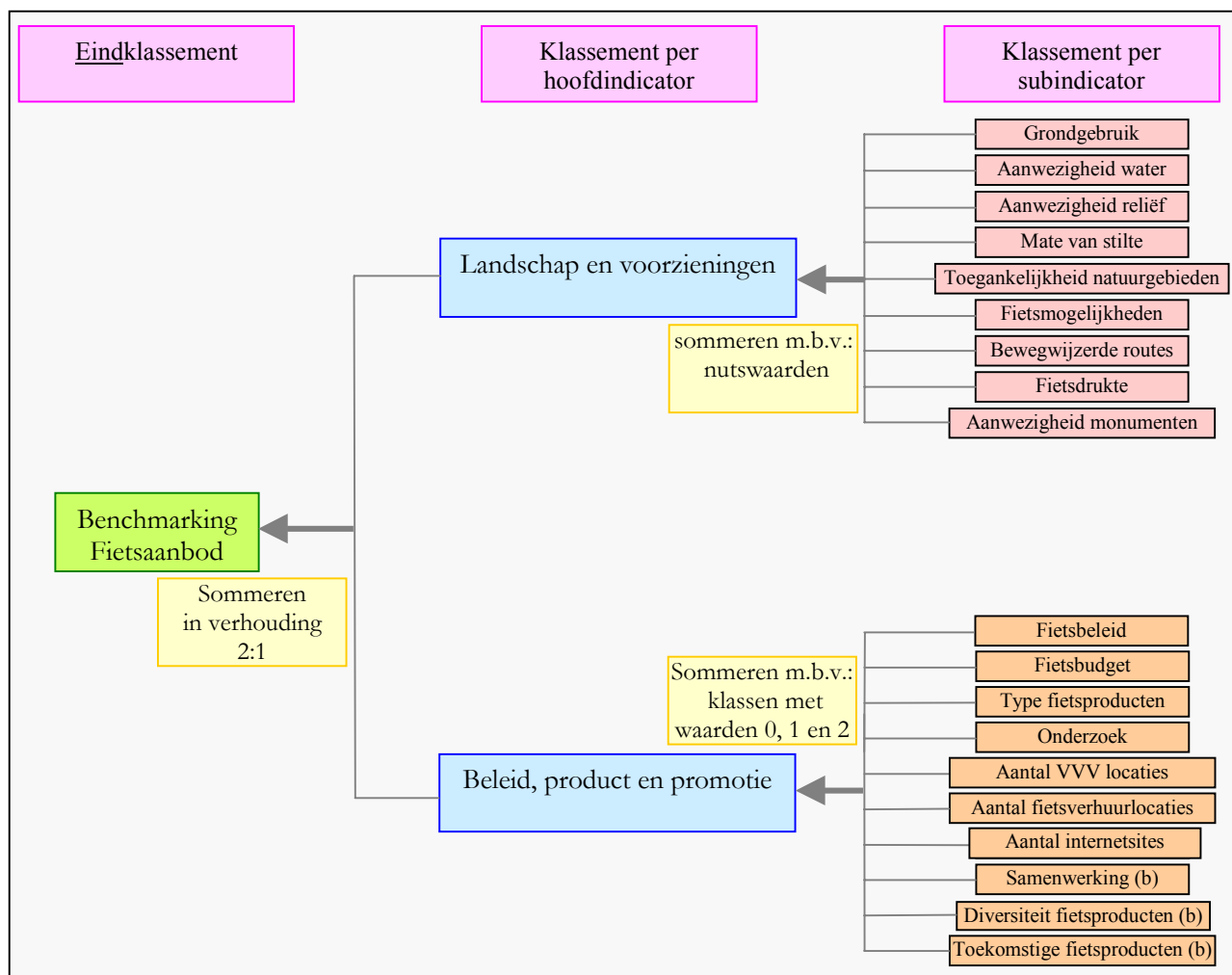

Figuur 2 Overzicht tien subindicatoren binnen hoofdindicator beleid, product en promotie

1.3.3 Eindklassament

De twee klassamenten voor de hoofdindicatoren landschap en voorzieningen en beleid, product en promotie worden samengevoegd tot een eindklassament voor het fietsaanbod. Dit vindt plaats in de verhouding 2:1. Gekozen is om het klassament voor de hoofdindicator landschap en voorzieningen twee keer zo zwaar te wegen, vanwege de grotere objectiviteit van de verzamelde gegevens. Bovendien ervaart de recreant al fietsende de omgeving waarover de hoofdindicator landschap en voorzieningen oordeelt; de resultaten van de hoofdindicator beleid, product en promotie zijn voor de recreatieve fietser niet direct waarneembaar. Zij zijn van belang voor de toekomst en zullen daardoor pas op de langere termijn hun doorvertaling naar de praktijk vinden.

In figuur 3 is het gehele instrumentarium schematisch weergegeven.

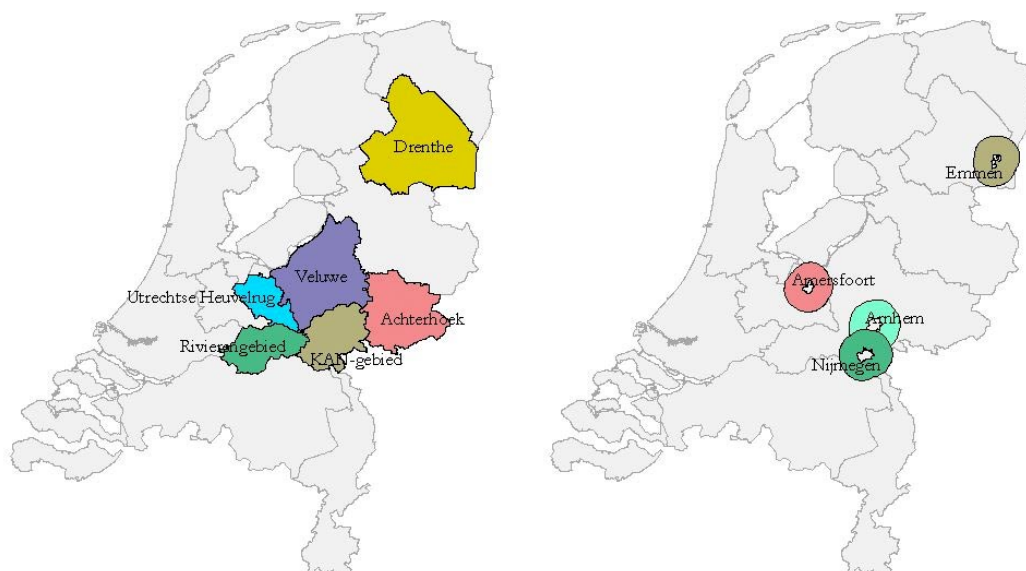
Figuur 3 Overzicht hoofdindicatoren en subindicatoren benchmarking fietsaanbod

1.4 Regio's

De pilot dient als methode in ontwikkeling te worden beschouwd voor een mogelijk landelijk benchmarking-onderzoek. Om meer grip te krijgen op de mogelijkheden en knelpunten van de onderzoeksopzet is besloten reeds in de pilot een aantal regio's te betrekken waarvoor de indicatoren worden doorgerekend. In overleg met een klankbordgroep van vertegenwoordigers van de provincies Drenthe, Gelderland en Utrecht zijn in totaal zes regio's (zie ook figuur 4) in de drie provincies onderscheiden:

- Drenthe
- Achterhoek
- KAN-gebied
- Rivierengebied
- Veluwe (inclusief Gelderse Vallei)
- Utrechtse Heuvelrug.

De gehele provincie Drenthe is als regio onderscheiden, omdat het (volgens de provincie) zowel een landschappelijke eenheid is als een eenheid vanuit toeristisch-recreatief perspectief, met één recreatieschap en één beleidsplan (Fietsplan Drenthe), en het ook in de ogen van de toerist als één gebied wordt gezien. Gelderland is opgesplitst naar vier regio's. Daarbij wordt aangesloten bij de indeling die de provincie zelf heeft gemaakt bij de recente ontwikkeling van Regionale Bureaus voor Toerisme (RBT's). De vier RBT's vervangen de onlangs opgeheven VVV's en zijn de verantwoordelijke instanties om het fietsproduct te beïnvloeden om in de benchmarking-ranking te stijgen. In de provincie Utrecht is op verzoek van de betrokken beleidsmedewerker de Utrechtse Heuvelrug in het onderzoek meegenomen.

Figuur 4 Ligging onderscheiden regio's en GIOS-steden

Omdat niet enkel toeristen, maar ook bewoners er vanuit huis graag een aantal uurtjes met de fiets op uittrekken, zijn ook vanuit dit perspectief regio's onderscheiden. Vanwege de grote bevolkingsconcentraties is besloten hiervoor steden te selecteren. Grote beleidsmatige aandacht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit gaat uit naar de zogenaamde GIOS-steden; het Ministerie wil een impuls geven aan de realisering en kwaliteitsverbetering van het groen, de versterking van het landschap en de verbetering van de toegankelijkheid van het landelijk gebied in en om 30 grootste steden in Nederland. Bij deze

beleidsmatige categorie steden is aangehaakt, door voor het onderzoek in totaal vier GIOS-steden te selecteren in de drie provincies, namelijk:

- Emmen
- Arnhem
- Nijmegen
- Amersfoort.

Het landelijk gebied in een straal van 10 kilometer rond de stadsrand is daartoe als grens aangehouden (zie figuur 4). Omdat de verzamelde gegevens enkel betrekking hebben op het landelijk gebied, vormt de stad zelf geen onderdeel van de vier GIOS-regio's.

De GIOS-steden worden enkel vergeleken op de hoofdindicator landschap en voorzieningen. Vanwege het tijdrovende karakter van het verzamelen van data voor de hoofdindicator beleid, product en promotie, beperkt de pilot zich met betrekking tot deze hoofdindicator tot het verzamelen van gegevens voor de zes regio's.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de resultaten van de hoofdindicator landschap en voorzieningen besproken. Allereerst wordt ingegaan op de negen onderscheiden subindicatoren. Daarna wordt het klassement voor de hoofdindicator besproken. Hoofdstuk 3 kent een vergelijkbare opzet. Voor de hoofdindicator beleid, product en promotie worden de resultaten voor de regio's weergegeven. Ook dit hoofdstuk wordt afgesloten met een ranking van de regio's op de hoofdindicator. In hoofdstuk 4 worden de twee hoofdindicatoren samengevoegd tot een eindklassement voor het fietsaanbod. Hoofdstuk 5 bevat een discussie over de mogelijkheden en beperkingen van de onderzoeksopzet.

2 Resultaten hoofdindicator landschap en voorzieningen

2.1 Inleiding

Waar de utilitaire fietser veelal de kortste route uitstippelt, is afstand voor de recreatieve fietser van minder belang. De recreatieve fietser wil in een mooie omgeving fietsen, door bos en heidegebied, en bij voorkeur op vrijliggende fietspaden. Grote wegen vermijdt hij het liefste vanwege het verkeerslawaai. Ook stelt hij voorzieningen, zoals bewegwijzerde routes op prijs. Binnen de hoofdindicator landschap en voorzieningen worden de regio's op deze en aanverwante aspecten beoordeeld.

De hoofdindicator landschap en voorzieningen bestaat uit negen subindicatoren, elk met drie of meer niveaus (zie tabel 2).

In de paragrafen 2.2 tot en met 2.10 wordt per subindicator beschreven hoe de zes regio's en vier GIOS-steden scoren. Zoals reeds in paragraaf 1.3.1 vermeld, zijn alle resultaten gerelateerd aan de oppervlakte van de regio's en GIOS-steden. Omdat met name de regio's qua omvang sterk verschillen -Drenthe is bijvoorbeeld meer dan vijf keer zo groot als de Utrechtse Heuvelrug-, is een correctie op oppervlakte noodzakelijk om de regio's met elkaar te kunnen vergelijken. Naast de oppervlakte zijn de resultaten ook gerelateerd aan inwoneraantallen. Wanneer dit interessante informatie oplevert, wordt daar in dit hoofdstuk melding van gemaakt.

Op basis van de scores is vervolgens een klassement voor de hoofdindicator landschap en voorzieningen samengesteld. Dit klassement is weergegeven in paragraaf 2.11. In het klassement zijn enkel de resultaten gerelateerd aan oppervlakte verwerkt. Gekozen is om de resultaten gerelateerd aan inwoneraantallen niet in het klassement op te nemen, omdat deze soms vreemde uitkomsten opleveren; zo geldt voor niet aantrekkelijke niveaus (bijvoorbeeld glastuinbouw) dat een regio in rangorde zou stijgen wanneer deze haar inwoneraantallen zou verhogen door bijvoorbeeld de -voor het recreatieve fietsen- ongewenste ontwikkeling van stedenbouw te stimuleren; de oppervlakte aan het onaantrekkelijke glastuinbouwgebied per inwoner zou dan dalen waardoor de regio hoger zou scoren op de rangorde.

Gedetailleerde informatie over de scores per regio op de niveaus van de subindicatoren (zowel gerelateerd aan oppervlakte als aan inwoneraantallen) is opgenomen in bijlage 4.

Tabel 2 Overzicht indicatoren landschap en voorzieningen, hun niveaus en gewichten

Indicator	Niveaus	Nutswaarden niveaus
1. Grondgebruik	• Zand en heide • Bos • Afwisselend (bosrand) • Oud klein stadje • Akkers of grasland • Glastuinbouw • Verstedelijkt gebied	249 234 193 207 -58 -317 -507
2. Aanwezigheid water	• Geen water • Beek, rivier of kanaal • Zee, meer of plas	-153 8 145
3. Aanwezigheid reliëf	• Heuvelachtig • Glooiend • Vlak	-72 -59 130
4. Mate van stilte	• Stille gebieden (<40 dB(A)) • Redelijk stille gebieden (40-50 dB(A)) • Probleemhectares (> 50dB(A))	519 111 -629
5. Toegankelijkheid natuurgebieden	• Vrij toegankelijk • Beperkt toegankelijk • Niet toegankelijk	360 -55 -305
6. Fietsmogelijkheden	• Veel fietsmogelijkheden • Redelijk aantal fietsmogelijkheden • Weinig fietsmogelijkheden	162 138 -300
7. Bewegwijzerde routes	• Veel toeristische bewegwijzeringen (<i>grote lengte aan bewegwijzerde routes (LF-routes, rondritten en superrondritten)</i>) • Redelijk aantal toeristische bewegwijzeringen • Weinig toeristische bewegwijzeringen	100 52 -152
8. Fietsdrukte	• Zeer veel andere fietsers (<i>veel fietsdruk op fietsmogelijkheden</i>) • Veel andere fietsers • Weinig andere fietsers	-241 76 165
9. Aanwezigheid monumenten	• Veel monumenten • Redelijk aantal monumenten • Weinig monumenten	94 32 -126

2.2 Grondgebruik

Voor de subindicator grondgebruik is onderscheid gemaakt naar zeven typen grondgebruik: zand en heide, bos, oud klein stadje, afwisseling (bosrand), grasland en akkers, glastuinbouw en verstedelijkt gebied. De Veluwe steekt met kop en schouders boven de vijf andere regio's uit met betrekking tot de aantrekkelijkheid van het grondgebruik (zie tabel 3). Recreative fietsers begeven zich bij voorkeur in zand en heidegebied en daarnaast in een bosachtige omgeving. Maar liefst 27% van de Veluwe bestaat uit bos (zie bijlage 4). Alleen de Utrechtse Heuvelrug komt hierbij in de buurt (23% van oppervlakte is bos). Bovendien heeft de Veluwe van alle regio's het grootste aandeel heidegebied: 8% van de Veluwe omvat heide, Drenthe staat met

4% heidegebied op de tweede plaats. Een derde verklaring voor de goede score van de Veluwe vormt de aanwezigheid van afwisseling in het grondgebruik, iets wat ook de Utrechtse Heuvelrug kenmerkt. Fietzers ervaren de afwisseling van bos met zand en heide en grasland op korte afstand als een aantrekkelijke omgeving. De Utrechtse Heuvelrug staat op de 2^e plek. Naast de aanwezigheid van bos en de afwisseling, vormt het relatief weinige agrarische gebruik een positief kenmerk van de Heuvelrug. Minder goed komt De Utrechtse Heuvelrug naar voren wat betreft verstedelijkt gebied. Drenthe en het KAN-gebied volgen op korte afstand van elkaar op de 3^e en 4^e plaats. De relatief lage stedelijkheidsgraad kenmerkt Drenthe in positieve zin. Het rivierengebied neemt de laatste plaats in. In het rivierengebied is nauwelijks bos of zand en heide aanwezig, het bestaat voornamelijk uit agrarisch gebied en kent weinig afwisseling.

Wanneer de oppervlakte aan de verschillende grondgebruiksvormen gerelateerd wordt aan inwoneraantallen, scoort Drenthe aanzienlijk beter. Per inwoner is in Drenthe en de Veluwe maar liefst vijf keer zoveel zand en heide beschikbaar dan in de andere regio's. Ook op de hoeveelheid beschikbare bos per inwoner doen Drenthe en met name de Veluwe het veel beter dan de overige vier regio's.

Tabel 3 Score regio's en GIOS-steden op subindicator grondgebruik

Regio	Klassement	Score
	Rangorde	
Achterhoek	5	-35,72
Drenthe	3	-16,02
KAN-gebied	4	-19,56
Rivierengebied	6	-66,03
Utrechtse Heuvelrug	2	31,50
Veluwe	1	57,91
Gios Amersfoort	2	7,43
Gios Arnhem	1	36,30
Gios Emmen	3	-40,08
Gios Nijmegen	4	-57,29

Van de vier GIOS-gebieden heeft Arnhem het meest aantrekkelijke grondgebruik, gevolgd door Amersfoort. De omgeving van beide steden bestaat voor een relatief groot deel uit bos (18-19%). Bovendien is de afwisseling in het landschap kenmerkend. Emmen en Nijmegen scoren slechter vanwege de aanwezigheid van veel agrarisch gebied en tegelijkertijd het ontbreken van aantrekkelijke grondgebruiksvormen als bos. Uiteindelijk legt Nijmegen het af tegen Emmen; de doorslag geeft dat Emmen slechts een klein oppervlakte aan het laag gewaardeerde verstedelijkt gebied kent. Dat maakt dat Nijmegen het moet doen met de laatste plaats op de subindicator grondgebruik.

2.3 Aanwezigheid water

Per regio is nagegaan in welke mate water voorkomt. Onderscheid is gemaakt in twee typen water: (1) beken, rivieren en kanalen en (2) zeeën, meren en plassen. Het aandeel water is in het rivierengebied en het KAN-gebied het grootst en dat maakt

dat deze twee regio's de eerste twee plaatsen innemen. In de zes onderscheiden regio's zijn slechts in beperkte mate meren en plassen aanwezig. Bijna al het aanwezige water bestaat uit beken, rivieren en kanalen. De Veluwe beschikt over het minste water en neemt daarmee de laatste plaats in, zo blijkt uit tabel 4. Wanneer de aanwezigheid van water gerelateerd wordt aan de inwoneraantallen, moet het rivierengebied de eerste plaats afstaan aan Drenthe. Drenthe heeft zowel meer oppervlakte aan meren en plassen als aan rivieren en kanalen per inwoner.

Tabel 4 Score regio's en GIOS-steden op subindicator aanwezigheid water

Regio	Klassement	
	Rangorde	Score
Achterhoek	5	-124,47
Drenthe	3	-110,79
KAN-gebied	2	-102,53
Rivierengebied	1	-87,97
Utrechtse Heuvelrug	4	-123,36
Veluwe	6	-134,57
Gios Amersfoort	4	-118,14
Gios Arnhem	3	-113,44
Gios Emmen	2	-100,87
Gios Nijmegen	1	-95,75

Nijmegen scoort als beste op de aanwezigheid van water. Rond Nijmegen ligt het meeste water, bovendien wordt een relatief groot deel van het water gevormd door meertjes en plassen (5% van oppervlakte GIOS-gebied). Emmen neemt de tweede plaats in. In de omgeving van Emmen ligt ook relatief veel water, het gaat echter enkel om rivieren en kanalen.

2.4 Aanwezigheid reliëf

Drie maten van reliëf zijn onderscheiden: vlak, glooiend en heuvelachtig. In tegenstelling tot wandelaars geven fietsers de voorkeur aan een vlak landschap. Dat maakt dat het Rivierengebied het beste scoort op deze subindicator en de Utrechtse Heuvelrug en Veluwe het slechtste (tabel 5). Maar liefst 40% van de Veluwe is niet vlak. Samen met de Utrechtse Heuvelrug en het KAN-gebied beschikt de Veluwe over het grootste aandeel heuvelachtig gebied (ongeveer 13%). Wanneer de resultaten gerelateerd worden aan inwoneraantallen, neemt Drenthe de eerste plaats van het rivierengebied over. In tegenstelling tot het rivierengebied bestaat Drenthe voor een deel uit glooiend gebied. De lage inwoneraantallen van Drenthe maken dat er per inwoner het grootste oppervlakte aan vlak landschap beschikbaar is. Dit telt het zwaarste door in het eindoordeel gebaseerd op inwoneraantallen.

Tabel 5 Score regio's en GIOS-steden op subindicator aanwezigheid reliëf

Regio	Klassement	
	Rangorde	Score
Achterhoek	2	119,26
Drenthe	3	119,00
KAN-gebied	4	81,85
Rivierengebied	1	130,00
Utrechtse Heuvelrug	5	69,15
Veluwe	6	53,56
Gios Amersfoort	3	89,66
Gios Arnhem	4	53,40
Gios Emmen	1	116,72
Gios Nijmegen	2	106,87

GIOS-stad Emmen scoort het beste op de subindicator reliëf, gevolgd door Nijmegen. Arnhem, dat in de nabije omgeving een relatief groot aandeel aan glooiend en heuvelachtig gebied bezit, het slechtste.

2.5 Mate van stilte

Per regio is nagegaan in hoeverre het beschikt over stille, redelijk stille en niet stille gebieden. Drenthe blijkt het beste naar voren te komen, gevolgd door de Achterhoek en de Veluwe (tabel 6). Beide gebieden kenmerken zich dan ook door een groot aandeel van het oppervlak (respectievelijk 50 en 57%) aan stil gebied (gemiddelde geluidbelasting is < 40dB(A)) en slechts een klein aandeel van het oppervlak aan niet stil gebied, ook wel aangeduid als probleemhectares. De twee snelwegen maakt dat de Veluwe niet hoger dan de derde plek scoort.

Tabel 6 Score regio's en GIOS-steden op subindicator mate van stilte

Regio	Klassement	
	Rangorde	Score
Achterhoek	2	190,56
Drenthe	1	229,15
KAN-gebied	5	42,48
Rivierengebied	4	64,14
Utrechtse Heuvelrug	6	41,15
Veluwe	3	158,46
Gios Amersfoort	4	24,83
Gios Arnhem	2	87,96
Gios Emmen	1	220,74
Gios Nijmegen	3	43,13

De omgeving van Emmen kenmerkt zich -meer dan de andere GIOS-steden- als een stil gebied. In een groot deel van het gebied (56%) ligt het geluidsniveau beneden 40 dB(A), bovendien is het aandeel probleemhectares relatief klein. Hierdoor komt de GIOS-stad Emmen op de eerste plaats. Amersfoort scoort als slechtste vanwege het relatief grote aantal probleemhectares en ook omdat een relatief groot deel van het GIOS-gebied een geluidbelasting tussen 40-50 d(B) kent.

2.6 Toegankelijkheid natuurgebieden

Voor enkel de natuurgebieden (bos, droge en natte natuur) in de zes regio's is nagegaan hoe het is gesteld met de toegankelijkheid. Een onderscheid is gemaakt in drie categorieën van toegankelijkheid: vrij toegankelijk, beperkt toegankelijk (via lidmaatschap of kopen van een kaartje) en niet toegankelijk. Op de Utrechtse Heuvelrug zijn bijna alle bossen en andere natuurgebieden vrij toegankelijk. De Heuvelrug voert dan ook de rangorde op de subindicator toegankelijkheid aan (tabel 7). Op de Veluwe is een relatief groot oppervlakte (9%) van de natuurgebieden slechts beperkt toegankelijk. Bezoekers moeten lid zijn van een natuurorganisatie of een entreekaartje kopen. Dat maakt dat de Veluwe op de vijfde plaats terechtkomt. Het rivierengebied sluit de rangorde af. Maar liefst 19% van het oppervlakte aan natuurgebied (slechts 4% van de totale oppervlakte aan landelijk gebied) is niet toegankelijk.

Tabel 7 Score regio's en GIOS-steden op subindicator toegankelijkheid natuurgebieden

Regio	Klassement	
	Rangorde	Score
Achterhoek	2	327,58
Drenthe	4	323,06
KAN-gebied	3	325,94
Rivierengebied	6	230,82
Utrechtse Heuvelrug	1	356,28
Veluwe	5	320,17
Gios Amersfoort	1	359,20
Gios Arnhem	4	281,73
Gios Emmen	3	335,94
Gios Nijmegen	2	347,23

In de omgeving van Amersfoort liggen bijna alleen maar vrij toegankelijke natuurgebieden. Amersfoort scoort dan ook het beste op deze subindicator. Arnhem daarentegen doet het het slechtste. De nabijheid van het Nationaal Park De Hoge Veluwe maakt dat een relatief groot deel van de natuur in de omgeving van Arnhem als beperkt toegankelijk wordt aangemerkt.

2.7 Fietsmogelijkheden

Voor alle regio's is de lengte aan fietsmogelijkheden (van plattelandsweggetjes tot vrijliggende fietspaden) bepaald. De totale lengte is ingedeeld in drie klassen: veel, redelijk aantal en weinig fietsmogelijkheden. De Achterhoek kenmerkt zich doordat grote delen veel en een redelijk aantal fietsmogelijkheden herbergen (respectievelijk 36% en 40% van het landelijk gebied). Slechts 24% van het landelijk gebied van de Achterhoek heeft weinig fietsmogelijkheden. Dit alles maakt dat de Achterhoek als beste scoort op de subindicator fietsmogelijkheden (tabel 8). De verhouding tussen veel-redelijk- en weinig fietsmogelijkheden is in het Rivierengebied ook gunstig. Net als de Achterhoek heeft slechts 25% van het Rivierengebied weinig fietsmogelijkheden; 75% van het landelijk gebied kent dus een redelijk aantal of veel

fietsmogelijkheden. De Veluwe en Drenthe komen er het slechtst van af: de dichtheid aan wegen en paden geschikt voor fietsers is in deze regio's het laagst.

Tabel 8 Score regio's en GIOS-steden op subindicator fietsmogelijkheden

Regio	Klassement	
	Rangorde	Score
Achterhoek	1	37,74
Drenthe	6	-35,73
KAN-gebied	3	21,67
Rivierengebied	2	33,58
Utrechtse Heuvelrug	4	21,12
Veluwe	5	-10,54
Gios Amersfoort	2	18,77
Gios Arnhem	3	-16,87
Gios Emmen	4	-42,19
Gios Nijmegen	1	40,12

Inwoners van Nijmegen hebben veel keuze in routes rondom hun stad. Nijmegen neemt van de vier GIOS-steden de eerste plaats in op de subindicator fietsmogelijkheden, omdat maar liefst 43% van het landelijk gebied veel fietsmogelijkheden kent. Alleen Amersfoort benadert dit enigszins: hier geldt dat 40% van het landelijk gebied rondom de GIOS-stad veel fietsmogelijkheden heeft. Emmen heeft de minste fietsmogelijkheden en staat daarom op de vierde plaats.

2.8 Bewegwijzerde routes

Per regio is achterhaald welke lengte aan bewegwijzerde routes (LF-routes, rondritten (de zogenaamde ANWB-fietsroutes) en superrondritten) in het gebied liggen. Op basis van de dichtheid aan bewegwijzerde routes is een driedeling gemaakt: veel, redelijk aantal en weinig bewegwijzerde routes. De Achterhoek, Veluwe en Drenthe kenmerken zich door een grote lengte aan bewegwijzerde routes. De oorzaak hiervoor kan voor de Veluwe en Drenthe voornamelijk gevonden worden in de grote omvang van beide gebieden. Wanneer naar de dichtheid aan bewegwijzerde routes wordt gekeken, scoren beide gebieden het laagst. De overige gebieden komen dan in dezelfde klasse met veel toeristische bewegwijzering terecht.

Tabel 9 Score regio's en GIOS-steden op subindicator bewegwijzerde routes

Regio	Klassement	
	Rangorde	Score
Achterhoek	1	100
Drenthe	5	52
KAN-gebied	1	100
Rivierengebied	1	100
Utrechtse Heuvelrug	1	100
Veluwe	5	52
Gios Amersfoort	1	100
Gios Arnhem	1	100
Gios Emmen	4	52
Gios Nijmegen	1	100

Van de GIOS-steden doet Emmen het iets minder goed op de subindicator bewegwijzerde routes. In Emmen is de dichtheid aan routes iets lager, maar nog steeds redelijk.

2.9 Fietsdrukte

Fietsdrukte geeft de te verwachten drukte op de aanwezige fietsmogelijkheden weer. De fietsdrukte is dus zowel afhankelijk van het aantal toeristen en inwoners (en hun samenstelling; de fietsparticipatie verschilt afhankelijk van onder andere leeftijd) als van het aantal fietsmogelijkheden. Slechts in de Achterhoek en Drenthe is het nog overwegend rustig met fietsers (tabel 10). De meer dichtbevolkte regio's als het KAN-gebied en de Utrechtse Heuvelrug scoren het slechtst op de subindicator fietsdrukte, omdat in grote delen (85% van de totale oppervlakte aan landelijk gebied) veel andere fietsers zijn te verwachten.

Tabel 10 Score regio's en GIOS-steden op subindicator fietsdrukte

Regio	Klassement	
	Rangorde	Score
Achterhoek	1	122,48
Drenthe	2	119,49
KAN-gebied	5	-207,25
Rivierengebied	3	44,93
Utrechtse Heuvelrug	6	-225,46
Veluwe	4	-35,38
Gios Amersfoort	3	-240,81
Gios Arnhem	4	-241,00
Gios Emmen	1	97,68
Gios Nijmegen	2	-209,74

Op Emmen na is de te verwachten druk op fietsmogelijkheden rondom alle GIOS-steden groot. Emmen kent aanzienlijk minder inwoners dan de overige GIOS-steden (75.000 tegenover 220.000 tot 260.000), dat verklaart de goede score van deze GIOS-stad.

2.10 Aanwezigheid monumenten

Voor het landelijk gebied van de regio's is nagegaan hoeveel monumenten zijn geregistreerd per gridcel (gebiedje van 500 bij 500 meter; zie ook bijlage 1). Onderscheid is gemaakt naar geen monumenten, een redelijk aantal monumenten (1-3 per gridcel) en veel monumenten (4 of meer per gridcel). De resultaten in tabel 11 maken duidelijk de regio's niet veel van elkaar verschillen op de aanwezigheid van monumenten. De scores van alle regio's benaderen elkaar op relatief korte afstand. Binnen deze kleine breedte, beschikt de Utrechtse Heuvelrug over de meeste monumenten. In 10% van het landelijk gebied van de Heuvelrug komt een monument voor. Drenthe scoort het laagst. Voor Drenthe geldt dat in slechts 4% van het landelijk gebied een monument voorkomt. De resultaten laten voorts zien dat in slechts weinig gridcellen vier of meer monumenten voorkomen. In het

Rivierengebied komt deze clustering het vaakst voor, met name door de aanwezigheid van dicht bij elkaar liggende historische boerderijen. Maar ook dit is in nog geen 1% van het landelijk gebied.

Tabel 11 Score regio's en GIOS-steden op subindicator aantal monumenten

Regio	Klassement	
	Rangorde	Score
Achterhoek	5	-118
Drenthe	6	-119
KAN-gebied	2	-113
Rivierengebied	3	-114
Utrechtse Heuvelrug	1	-110
Veluwe	4	-116
Gios Amersfoort	2	-115
Gios Arnhem	3	-116
Gios Emmen	4	-120
Gios Nijmegen	1	-111

Ook voor de GIOS-steden geldt dat de scores op de subindicator aanwezigheid monumenten dicht bij elkaar liggen. Nijmegen doet het het beste: in 9% van het landelijk gebied rondom de stad ligt een monumenten. Emmen beschikt over de laagste dichtheid aan monumenten. In slechts 4% van het landelijk gebied in de omgeving van Emmen komen monumenten voor. Emmen moet het dan ook genoeg nemen met de laatste plaats.

2.11 Klassement voor hoofdindicator landschap en voorzieningen

Op basis van de resultaten van de negen subindicatoren is een klassement voor de hoofdindicator landschap en voorzieningen samengesteld. Hiertoe zijn de scores op alle indicatoren opgeteld. In figuur 5 is het klassement weergegeven.

De Achterhoek voert de ranglijst aan, Drenthe staat op de tweede plaats gevolgd door de Veluwe op nummer 3. Het KAN-gebied is drager van rode lantaarn. De toppositie van de Achterhoek hangt nauw samen met het landelijke karakter van de streek. In de Achterhoek liggen veel plattelandsweggetjes, waardoor de regio op deze subindicator als beste scoort. Ook op de subindicatoren bewegwijzerde routes en fietsdrukte neemt de Achterhoek de eerste plaats in. De lage fietsdrukte, ofwel de kleine kans om andere fietsers op de paden en wegen tegen te komen, kan niet enkel worden verklaard door de vele fietsmogelijkheden, maar wordt ook beïnvloed door de lage bevolkingsdichtheid. Ook de goede score op de belangrijke subindicator mate van stilte hangt met de lage bevolkingsdichtheid samen. In de Achterhoek is het nog relatief rustig; de geluidsoverlast veroorzaakt door weg, rail en vliegverkeer is op het Rivierengebied na, het laagst van alle regio's. Opvallend is dat de Achterhoek niet goed scoort op het grondgebruik. De Achterhoek heeft relatief veel agrarisch gebied en slechts weinig aantrekkelijke grondgebruiksvormen als bos en zand en heide. Drenthe neemt de tweede plaats in; ook deze regio scoort goed op de mate van stilte en fietsdrukte. Qua grondgebruik moet Drenthe de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug voor laten gaan. De Veluwe heeft het aantrekkelijkste grondgebruik, maar

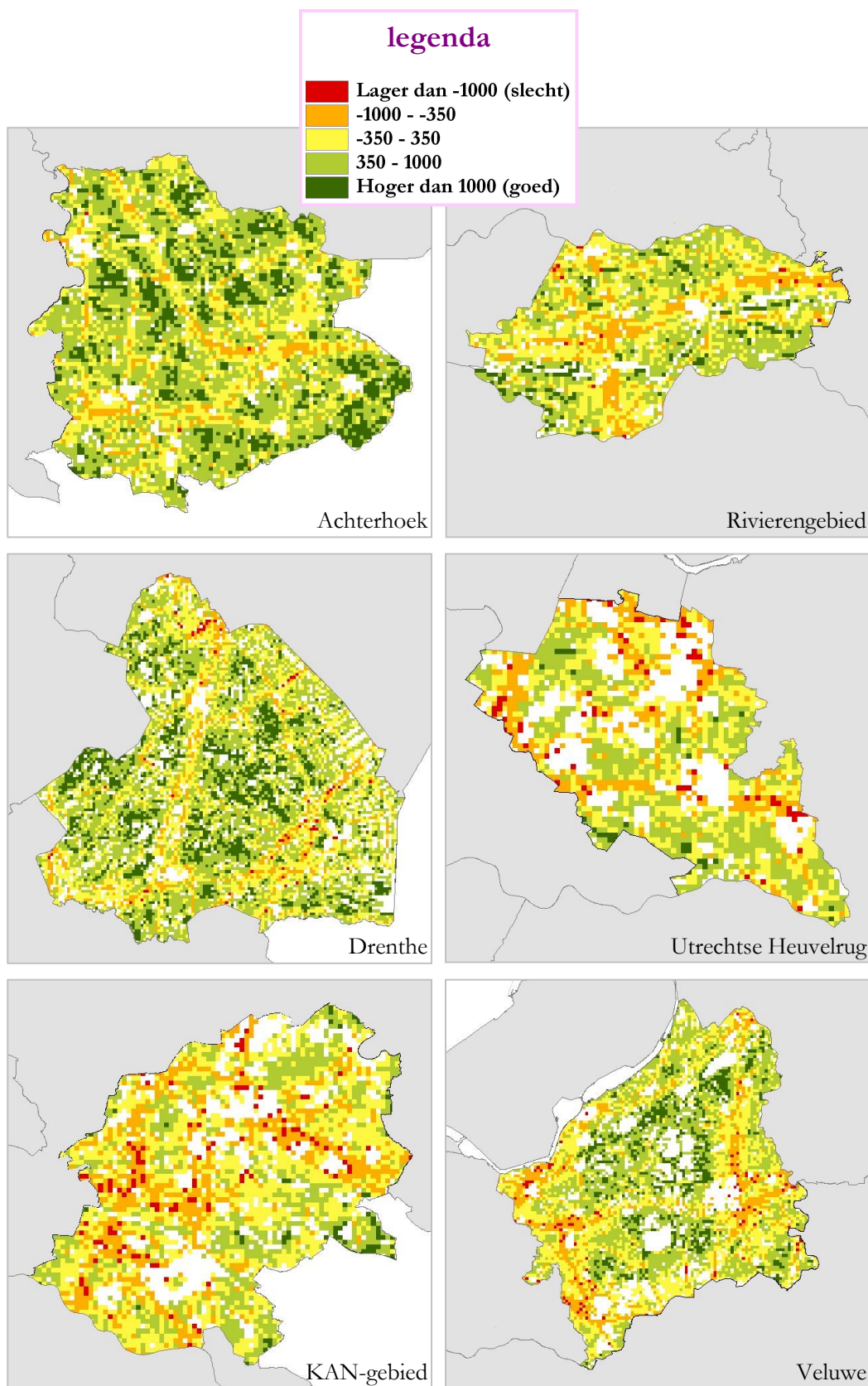
de afwezigheid van water, het reliëf en de relatief grote hoeveelheid aan niet vrij toegankelijke natuurgebieden, evenals de weinige fietsmogelijkheden en bewegwijzerde routes maken dat de Veluwe niet beter scoort dan de derde positie. De Utrechtse Heuvelrug scoort het beste op de toegankelijkheid van natuurgebieden. Het dichtbevolkte karakter van de Heuvelrug maakt dat het slecht scoort op daaraan gerelateerde indicatoren (fietsdrukte en mate van stilte). Mede hierdoor eindigt de Utrechtse Heuvelrug op de één na laatste plaats.

Regio	Grondgebruik	Aanwezigheid water	Aanwezigheid reliëf	Mate van stilte	Toegankelijkheid natuurgebieden	Fietsmogelijkheden	Bewegwijzerde routes	Fietsdrukte	Aanwezigheid monumenten	Klassement
1 Achterhoek	5	5	2	2	2	1	1	1	5	619,03
2 Drenthe	3	3	3	1	4	6	5	2	6	560,88
6 KAN-gebied	4	2	4	5	3	3	1	5	2	129,44
4 Rivierengebied	6	1	1	4	6	2	1	3	3	335,89
5 Utrechtse Heuvelrug	2	4	5	6	1	4	1	6	1	160,84
3 Veluwe	1	6	6	3	5	5	5	4	4	346,02
3 Gios Amersfoort	2	4	3	4	1	2	1	3	2	125,82
4 Gios Arnhem	1	3	4	2	4	3	1	4	3	72,48
1 GIOS Emmen	3	2	1	1	3	4	4	1	4	519,93
2 Gios Nijmegen	4	1	2	3	2	1	1	2	1	163,61

Figuur 5 Klassement hoofdindicator Landschap en voorzieningen

Van de GIOS-steden komt Emmen als beste naar voren waar het om landschap en voorzieningen gaat. De directe omgeving van Emmen is vlak, bovendien is het er nog relatief stil en is ook de fietsdrukte laag. Het grondgebruik is minder aantrekkelijk dan rond Arnhem en Amersfoort, maar dat werkt niet genoeg door om de koppositie van Emmen aan te tasten. Ondanks het aantrekkelijke grondgebruik scoort de omgeving van Arnhem als slechtste. Oorzaken zijn de niet vrij toegankelijke natuurgebieden, de aanwezigheid van reliëf en de grote fietsdrukte.

Waar in het klassement volstaan wordt met een score per regio, zal de verbetering van het fietsaanbod in een regio veelal gebiedsgericht plaatshebben. Figuur 6 geeft een eerste beeld van de variatie in aantrekkelijkheid binnen een regio. De figuur maakt ondermeer duidelijk dat in de Achterhoek twee relatief aantrekkelijke gedeeltes zijn te onderscheiden: het landelijk gebied rond Winterswijk in het zuidoosten en het noordwestelijk gedeelte tussen de plaatsen Vorden, Ruurlo, Borculo en Lochem. Voor de Veluwe geldt dat met name centraal Veluwe grote aantrekkingskracht uitoefent. Voor het Rivierengebied is dit juist tegenovergesteld; het centrale gedeelte is nauwelijks aantrekkelijk. Dit is een aandachtspunt, omdat het een barrière voor de fietser zou kunnen vormen om de regio als geheel te ontdekken.

Figuur 6 Aantrekkelijkheid landelijk gebied voor fietsen (in nutswaarden) per regio op basis van negen subindicatoren

3 Resultaten hoofdindicator beleid, product en promotie

3.1 Inleiding

Nederland staat bekend als het fietsland bij uitstek. Bij zo'n classificatie ligt al snel het gevaar op de loer dat door de Nederlandse historicus Jan Romein werd omschreven als de 'wet van de remmende voorsprong': De vanzelfsprekendheid van aantrekkelijk fietsland zou kunnen leiden tot minder aandacht voor (vernieuwingen in) het fietsaanbod. Met als gevolg dat de recreatieve fietser regio's in Nederland laat liggen om het buitenland met de fiets te ontdekken. Om overheid en recreatieve ondernemingen te stimuleren te blijven investeren in het fietsaanbod is dit thema onderscheiden. De organisatie van beleid -die vorm krijgt door de inzet van geld en middelen en resulteert in fietsbeleid- wordt onder de loep genomen, evenals de creativiteit van ondernemers om te komen tot innovaties, innovaties in het aanbod zelf of innovaties met betrekking tot het aanboren van nieuwe doelgroepen.

Bij de keuze van de recreatieve fietser om in een bepaalde regio te gaan fietsen, neemt het beeld van die regio als aantrekkelijke fietsomgeving een belangrijke rol in. Regio's kunnen dit beeld beïnvloeden en hebben hierin in de vorm van promotie, bijvoorbeeld via internet, dan ook een belangrijke taak. Niet alleen bij zijn keuze van fietsbestemming, maar ook tijdens zijn verblijf wenst de recreant informatie over mooie fietsgebieden in de regio. De aanwezigheid van VVV's is hiertoe van belang. Op beide vormen van informatieverstrekking, promotie aan de zoekende toerist en informatie ter plekke, worden regio's binnen deze hoofdindicator beoordeeld.

De hoofdindicator beleid, product en promotie bestaat uit tien subindicatoren. Drie daarvan worden slechts beschreven. De overige zeven indicatoren kennen elk drie niveaus, zo laat tabel 12 zien.

In de paragrafen 3.2 tot en met 3.11 volgen de resultaten voor iedere subindicator afzonderlijk. Zoals reeds in hoofdstuk 1 weergegeven, zijn de resultaten gebaseerd op interviews met sleutelfiguren in de diverse regio's. Het beperkte aantal geïnterviewde personen maakt het onmogelijk om een alomvattend beeld te geven van de situatie per regio. De beschreven resultaten zijn dan ook niet meer dan een eerste impressie van de state of the art. In hoofdstuk 5 zal dieper op dit manco worden ingegaan.

Uiteindelijk worden alle resultaten opgeteld om te komen tot een klassement voor de hoofdindicator beleid, product en promotie. Dit klassement is weergegeven in paragraaf 3.12.

Tabel 12 Overzicht indicatoren beleid, product en promotie, hun niveaus en gewichten

Indicator	Niveaus	Aantal punten
Fietsbeleid	• Geen nota m.b.t. fietsen • Fietsen opgenomen in andere nota's • Aparte fietsnota	0 1 2
Fietsbudget (inclusief budget voor aanleg, onderhoud en promotie)	• Minder dan 2,5 miljoen euro • 2,5 - 10 miljoen euro • meer dan 10 miljoen euro	0 1 2
Typen fietsproducten	• 0-2 soorten • 3-5 soorten • Meer dan 5 soorten	0 1 2
Onderzoek	• Geen • Recent, eenmalig onderzoek • Herhalingsonderzoek	0 1 2
Aantal VVV-i-locaties (per km ²)	• 0 - 0,01 • 0,01 - 0,02 • Meer dan 0,02	0 1 2
Aantal fietsverhuur locaties (per km ²)	• 0 - 0,02 • 0,02 - 0,03 • Meer dan 0,03	0 1 2
Aantal internetsites	• 0-2 punten • 3-5 punten • 6-8 punten	0 1 2

Gedetailleerde informatie over de scores per regio op de subindicatoren is opgenomen in bijlage 5.

3.2 Fietsbeleid

Bij fietsbeleid wordt onderscheid gemaakt tussen het wel of niet hebben van een fietsnota, apart of ondergebracht in andere nota's. Hoe meer specifieke aandacht voor fietsen, hoe hoger de score. Alle provincies waarbinnen de regio's liggen (Drenthe, Gelderland en Utrecht) ontwikkelen apart beleid voor fietsen. Van de recreatieschappen hebben alleen de Achterhoek en Drenthe een apart fietsbeleid.

Regio	Fietsbeleid
Achterhoek	2
Drenthe	2
KAN-gebied	2
Rivierengebied	2
Utrechtse Heuvelrug	2
Veluwe	2

3.3 Fietsbudget

Alle budgetten die apart voor fietsen geormerkt zijn, vallen hieronder. Het kan ondermeer gaan om de aanleg van fietspaden, het onderhoud van fietspaden en de promotie van fietsproducten; kortom alle gelden die specifiek aan het fietsen besteed worden (zowel utilitair als recreatief fietsen). Hoogst op fietsbudget scoort Drenthe, met als grootste bijdrage de 12 miljoen Euro voor het fietstotaalplan. Utrecht heeft tot 2010 10 miljoen euro beschikbaar. Dit moet verdeeld worden over verschillende regio's, waardoor aan de regio Utrechtse Heuvelrug een gedeelte van dit bedrag toekomt. Vandaar een score van 1. In Gelderland wordt het budget van bijna 10 miljoen verdeeld over de 4 regio's. In de Achterhoek en de Veluwe wordt dit budget verder aangevuld met geld (+/- 500.000 euro) van het Recreatieschap, in het KAN-gebied en Rivierengebied echter niet.

Regio	Fietsbudget
Achterhoek	1
Drenthe	2
KAN-gebied	0
Rivierengebied	0
Utrechtse Heuvelrug	1
Veluwe	1

3.4 Type fietsproducten

Bij de subindicator type fietsproducten wordt naar het aanbod van de bestaande fietsproducten gekeken. Hiervoor is een onderscheid gemaakt in 7 categorieën, waarin alle fietsroutes min of meer ondergebracht kunnen worden. Het gaat hier om de categorieën: natuurroutes, boerenroutes, historische routes, cultuurroutes, gemak/gezelligheidsroutes, sportieve routes en kinderroutes. Hoe meer categorieën de regio vertegenwoordigt, des te hoger de score. Drenthe gaat aan kop met 6 van de 7 types, gevolgd door de Utrechtse Heuvelrug, de Achterhoek en Veluwe met 4 types, het Rivierengebied met 3 types en tot slot het KAN-gebied met 2.

Regio	Type product
Achterhoek	1
Drenthe	2
KAN-gebied	0
Rivierengebied	1
Utrechtse Heuvelrug	1
Veluwe	1

3.5 Onderzoek

Dit betreft geen onderzoek naar fietspaden en kwaliteit van voorzieningen, maar recreatieonderzoek onder bezoekers en (potentiële) gebruikers naar hun behoeften en wensen. Hoe meer en vaker er onderzoek plaatsvindt, hoe hoger de score. Het

KAN-gebied en Drenthe krijgen de hoogste score. Het KAN-gebied doet herhaaldelijk onderzoek naar fietsgedrag en –mogelijkheden. In Drenthe wordt jaarlijks het onderzoek Toerdata Noord uitgevoerd. De geïnterviewden voor de Achterhoek, het Rivierengebied en de Veluwe noemden een voorbeeld van recentelijk (< 5 jaar) eenmalig onderzoek dat verricht is. De geïnterviewde personen betrokken bij de Utrechtse Heuvelrug benoemden een klein algemeen budget voor onderzoek in de provincie Utrecht, dat ondermeer bedoeld is voor (fiets)voorzieningen. Recent uitgevoerd onderzoek, maar geen recente voorbeelden.

Regio	Onderzoek
Achterhoek	1
Drenthe	2
KAN-gebied	2
Rivierengebied	1
Utrechtse Heuvelrug	0
Veluwe	1

3.6 Aantal VVV-locaties

In verschillende provincies is momenteel een reorganisatie-traject gaande rond VVV's en provinciale bureaus voor toerisme. Zo is het Noord Nederlands Bureau voor Toerisme (opererend in onder andere de regio Drenthe) onlangs opgeheven. In Utrecht is een reorganisatie gaande, naar aanleiding van het dreigende faillissement van het Utrechts Bureau voor Toerisme. In Gelderland wordt momenteel een reorganisatie uitgevoerd waarbij diverse VVV's sluiten en vervangen worden door in totaal vier regionale bureaus voor toerisme. De resultaten van deze subindicator zijn dan ook zeer tijdelijk van aard.

Het totaal aantal VVV's is in Drenthe het grootst (32), maar per km² springt de Utrechtse Heuvelrug er bovenuit. In een relatief klein gebied zijn daar de meeste informatieposten te vinden (13). Daarna volgen de Achterhoek en Drenthe. De Veluwe heeft er ook wel 15, maar gespreid over zo'n groot oppervlakte scoort dit niet hoog. In het KAN-gebied en het rivierengebied zijn heel weinig VVV(i)-locaties (respectievelijk 6 en 0).

Regio	VVV
Achterhoek	1
Drenthe	1
KAN-gebied	0
Rivierengebied	0
Utrechtse Heuvelrug	2
Veluwe	0

3.7 Aantal fietsverhuurlocaties

Ook deze subindicator heeft betrekking op de dichtheid: de regio's scoren op het aantal fietsverhuurlocaties per vierkante kilometer. De meeste locaties per vierkante kilometer zijn te vinden in de Achterhoek (47), de Utrechtse Heuvelrug (19) en de Veluwe (61). In Drenthe en het KAN-gebied liggen respectievelijk 64 en 19 locaties en in het Rivierengebied slechts 7. Opnieuw valt op dat de Utrechtse Heuvelrug weer hoog scoort en het Rivierengebied onderaan staat.

Regio	Fietsverhuur
Achterhoek	2
Drenthe	1
KAN-gebied	1
Rivierengebied	0
Utrechtse Heuvelrug	2
Veluwe	2

3.8 Aantal internetsites

De subindicator internetsites is opgenomen om meer zicht te krijgen in hetgeen recreatieve ondernemers aanbieden voor de recreatieve fietser. Uitgangspunt bij de beoordeling van deze indicator vormt echter de recreant: nagegaan is in hoeverre informatie over fietsen in de regio makkelijk te achterhalen is. Bij het intypen van de regionaam + 'fietsarrangementen' in de zoekmachine Google spant de Veluwe de kroon met 214 sites. Daarna volgen Drenthe met 179 en de Utrechtse Heuvelrug met 94 sites. Wordt de regionaam samen met de term 'fietsen' ingetypt, dan verschijnt Drenthe aan kop, gevolgd door de Veluwe en een opvallende derde plaats is dan weggelegd voor het KAN-gebied (waarbij voor het KAN-gebied de namen 'Arnhem' en 'Nijmegen' ingetypt zijn, omdat 'KAN-gebied' an sich nauwelijks sites tevoorschijn brengt).

Het optellen van de vier scores van de internetsites die daarna weer gecategoriseerd zijn in 3 klassen, levert de volgende eindstand op voor de subindicator aantal internetsites:

Regio	Internet
Achterhoek	1
Drenthe	2
KAN-gebied	0
Rivierengebied	0
Utrechtse Heuvelrug	1
Veluwe	2

Onderstaande drie subindicatoren worden niet meegenomen in de berekening van het eindoordeel voor de hoofdindicator beleid, product en promotie. In het overleg met de klankbordgroep kwam naar voren dat zij voor discussie vatbaar waren en niet

goed te scoren waren. Omdat zij wel een suggestie en wellicht interessante aanvullende informatie over de regio's geven, worden de resultaten ervan onderstaand wel beschreven.

3.9 Samenwerking

Aan geïnterviewden bij recreatieschappen en provincies is gevraagd in welke mate zij samenwerken met andere organisaties. Het kan dan gaan om samenwerking met andere (semi-)overheidsorganisaties (bijvoorbeeld gemeenten, water- en recreatieschappen), maar ook om samenwerking met het toeristisch bedrijfsleven. Alle regio's geven aan samen te werken met de meer gangbare organisaties als terreinbeheerders, de ANWB, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en provinciale landschappen, VVV's, gemeenten, waterschappen en het Rijk. Daarnaast is een deel van de geïnterviewde organisaties samenwerkingsovereenkomsten aangegaan met toeristische ondernemers. Zo voert Drenthe met Twinnylod campagne, geven geïnterviewden betrokken bij de Achterhoek en het KAN-gebied aan met horeca, campings, en andere verblijfsaccommodaties of attracties samen te werken, werkt het Rivierengebied samen met SNP en de TU Delft en de Veluwe met Eneco.

3.10 Diversiteit aan fietsproducten

Eén van de subindicatoren van de hoofdindicator landschap en voorzieningen is de lengte aan bewegwijzerde routes. Binnen deze subindicator staan routes centraal die grote bekendheid genieten onder fietsers, zoals de LF-routes, de ANWB-rondritten en NS-fietsstochten (de laatste twee behoren tot de fietsrondritten). In verschillende regio's zijn ook meer unieke routes ontwikkeld, bijvoorbeeld om nieuwe doelgroepen aan te trekken of om fietsers met nieuwe ervaringen kennis te laten maken. Om regio's die dergelijke initiatieven ontplooiën te belonen, is de subindicator diversiteit aan fietsproducten onderscheiden. Het gaat met name om nieuwe producten als ATB-routes, GPS-routes en het knooppuntensysteem. Drenthe profileert zich met de Fietsvierdaagse en daarnaast met ATB-routes, kinderroutes, en gecombineerde wandel/fietsroutes. De Utrechtse Heuvelrug kent ook ATB routes, de Achterhoek biedt ATB- en kinderroutes, de Veluwe de Enecoroute en GIS-routes. In het Rivierengebied zijn de zogenaamde 'natte fietspaden', fietsroutes waarbij het water via veerpondjes overgestoken wordt, opgezet. In het KAN-gebied zijn geen andere routes bekend dan de ANWB-routes.

3.11 Toekomstige fietsproducten

Naast reeds opgezette vernieuwende fietsproducten, ontwikkelen regio's mogelijk ook vernieuwingen die nog niet zijn uitgevoerd, maar waarvan de aandacht hiervoor wel beloond dient te worden, met name omdat deze fietsproducten mogelijk in de toekomst tot een uitbreiding van zowel kwantiteit als kwaliteit van het aanbod kunnen leiden. Een onderscheid wordt gemaakt naar (wensen voor) toekomstige

fietsproducten die (1) reeds elders zijn ontwikkeld en (2) unieke vernieuwingen. Unieke vernieuwingen worden binnen deze subindicator het hoogst gewaardeerd. Drenthe houdt zich bezig met de ontwikkeling van een nieuw soort GPS en met de mogelijkheden voor het combineren van fiets- en wandelroutes. Voor de Utrechtse Heuvelrug zijn plannen om een witte-fietsen-systeem op te zetten en mogelijk ook een GPS- of knooppuntensysteem. De Achterhoek ontwikkelt ideeën om het aantal themaroutes waarin de beleving centraal staat, uit te breiden. Het KAN-gebied heeft als wens om natuurtransferia aan te leggen en richt zich bovendien op recreatief vervoer voor fietsen over water, GPS- en knooppuntensystemen. In het rivierengebied zijn plannen om bestaande stertroutes in GPS te zetten. Op de Veluwe wordt gedacht aan een fietsknooppuntensysteem en het vergroten van de mogelijkheden om GPS via het internet te downloaden.

3.12 Klassement voor hoofdindicator beleid, product en promotie

Als alle scores van de subindicatoren bij elkaar opgeteld worden, dan wordt de eerste plaats voor beleid, product en promotie behaald door Drenthe (zie figuur 7). Zij scoort het hoogst op fietsbeleid, -budget, type producten, onderzoek en aantal internetsites. Op het aantal VVV- en fietsverhuurlocaties zou de score echter nog hoger kunnen. De gedeelde tweede plaats is voor de Achterhoek, de Utrechtse

Regio	Fietsbeleid	Fiets-budget	type product	Onderzoek	VVV's	Fiets-verhuur	Internet	Klassement
2 Achterhoek	2	1	1	1	1	2	1	9
1 Drenthe	2	2	2	2	1	1	2	12
5 KAN-gebied	2	0	0	2	0	1	0	5
6 Rivierengebied	2	0	1	1	0	0	0	4
2 Utrechtse Heuvelrug	2	1	1	0	2	2	1	9
2 Veluwe	2	1	1	1	0	2	2	9

Figuur 7: Klassement hoofdindicator Beleid, product en promotie

Heuvelrug en de Veluwe. De Achterhoek scoort evenwichtig op alle indicatoren. Ze kent veel mogelijkheden om fietsen te huren. Fietsbudget, type fietsproducten, onderzoek, het aantal VVV's en internetsites scoren gemiddeld. De Utrechtse Heuvelrug scoort hoog op fietsbeleid, het aantal VVV- en fietsverhuurlocaties. Aandacht voor onderzoek zou beter kunnen. Ook de Veluwe scoort goed op het gebied van fietsverhuur, maar ook de promotie via internet doet het goed. Het aantal VVV's is relatief erg laag. De zesde plaats wordt ingenomen door het Rivierengebied. Als het gaat om fietsbudget, type producten, aantal VVV- en fietsverhuurlocaties en internetsites scoort het rivierengebied onder het gemiddelde.

4 Eindklassement fietsaanbod

De zes regio's en vier GIOS-steden zijn in hoofdstuk twee beoordeeld op de aantrekkelijkheid van het landschap (inclusief voorzieningen) voor de recreatieve fietsen. Omdat het landschap niet makkelijk te veranderen is, en dit vaak ook niet gewenst is -we moeten niet heel Nederland volstouwen met bos en heidegebieden- is de verwachting dat ook het klasement op de hoofdindicator landschap en voorzieningen niet snel zal veranderen. Het zijn vaak dezelfde regio's die steeds met de prijs aan de haal gaan. In dat geval blijft de impuls die van benchmarking uit zou moeten gaan, uit. Daarom is besloten ook regio's op andere manieren te waarderen. Gekozen is voor een waardering van vernieuwende initiatieven en promotionele activiteiten. Door hier de nadruk op te leggen, worden regio's extra gestimuleerd en beloond wanneer zij daadwerkelijk initiatieven nemen en uitwerken om tot vernieuwingen te komen. Dergelijke beleids- en productvernieuwingen en promotionele activiteiten zijn samengevat in de hoofdindicator beleid, product en promotie. In hoofdstuk 3 is beschreven hoe de regio's op deze hoofdindicator scoren.

Tabel 13 laat zien dat de rangorde op beide hoofdindicatoren grotendeels overeenkomt. De Achterhoek en Drenthe wisselen stuivertje rond de eerste en tweede plaats van beide hoofdindicatoren, waarbij de Achterhoek de 'best of practice' scoort op landschap en voorzieningen en Drenthe de eerste plaats inneemt op beleid, product en promotie. De Veluwe scoort vergelijkbaar met Drenthe op beleid, product en promotie, maar doet het iets slechter op landschap en voorzieningen.

Tabel 13 Van klasementen hoofdindicatoren naar eindklassement fietsaanbod

Klasement hoofdindicatoren			
Regio	Landschap en voorzieningen	Beleid, product en promotie	Eindklassement
<i>wegingsfactor</i>	2	1	
1 Achterhoek	1	2	1,33
2 Drenthe	2	1	1,67
3 Veluwe	3	2	2,67
4 Utrechtse Heuvelrug	5	2	4,00
5 Rivierengebied	4	6	4,67
6 KAN-gebied	6	5	5,67

Om tot een eindklassement te komen worden de resultaten gerelateerd aan landschap en voorzieningen twee keer zo zwaar meegewogen als de resultaten met betrekking tot beleid, product en promotie. Tabel 13 maakt duidelijk dat de Achterhoek het dan wint van Drenthe. De Veluwe neemt de derde plaats in. Dankzij de (gedeelde) tweede plek op beleid, product en promotie bezet de Utrechtse Heuvelrug de vierde plek. Het KAN-gebied eindigt als laatste, het moet het Rivierengebied voor laten gaan dat op Landschap en voorzieningen beter scoort.

5 Discussie, conclusies en aanbevelingen

In voorgaande hoofdstukken is een systematiek beschreven om tot een benchmarking van het fietsaanbod te komen. De bruikbaarheid ervan is getoetst door de resultaten voor een aantal regio's en GIOS-steden door te rekenen. Hierbij kwamen diverse knelpunten en valkuilen, maar ook tips voor een meer grootschalige uitwerking van de benchmarking van het fietsaanbod naar voren. In dit hoofdstuk wordt aandacht geschonken aan deze leerervaringen.

5.1 Discussie en conclusie

Belang van benchmarking

Door de klankbordgroep wordt algemeen onderkend dat toeristisch-recreatieve organisaties (inclusief het toeristische bedrijfsleven) gestimuleerd moeten worden om te blijven investeren in het fietsaanbod. De neiging om tevreden achterover te leunen vanwege het positieve imago van Nederland als fietsland bij uitstek, brengt het gevaar met zich mee dat de fietser zich meer en meer zal gaan oriënteren op buitenlandse regio's. Ofwel: stilstand is achteruitgang. Benchmarking kan volgens de klankbordgroep de impuls tot vernieuwing geven. Doorslaggevend in het succes van benchmarking in deze is dat regio's geprikkeld worden om hun positie in het klassement verder te verbeteren. Dit kan alleen wanneer zij gericht invloed uit kunnen oefenen op de verbetering van hun positie. Gericht door een goed inzicht in de sterktes en zwaktes van de regio, maar ook door de samenstelling van een instrumentarium waarbij beïnvloedbaarheid het belangrijkste criterium vormt.

Conclusie: Benchmarking biedt goede mogelijkheden om vernieuwingen in het fietsaanbod te stimuleren. Voorwaarde voor een succesvolle benchmarking is dat de regio zelf door acties invloed kan uitoefenen op haar positie in de rangorde.

Beschikbaarheid versus beïnvloedbaarheid

Bij de samenstelling van het instrumentarium (de subindicatoren) voor benchmarking deed zich het dilemma voor tussen met name de criteria beschikbaarheid en beïnvloedbaarheid. Om regio's optimaal te kunnen vergelijken, dienen gegevens gebruikt te worden die landsdekkend op dezelfde manier zijn verzameld. Bovendien - en voor benchmarking wellicht nog belangrijker - moeten regio's invloed uit kunnen oefenen op hun positie - benchmarking moet hen stimuleren om er in de regio mee aan de slag te gaan. Deze twee criteria bleken moeilijk samen te gaan. Waar de subindicatoren voor de hoofdindicator landschap en voorzieningen zich kenmerken door hun landsdekkende beschikbaarheid, maar tegelijkertijd hun zeer beperkte beïnvloedbaarheid ligt dat voor de subindicatoren binnen de hoofdindicator beleid, product en promotie juist andersom. Deze zijn aanzienlijk beter beïnvloedbaar - en daardoor voor regionale organisaties veel meer een uitdaging om ermee aan de slag te gaan -, maar niet landsdekkend beschikbaar. Het kost relatief veel moeite om een

uitputtend en eensluidend beeld van een regio te krijgen, zodanig dat vergelijkbaarheid tussen regio's goed mogelijk is.

Belangrijkheid

Conclusie: De hoofdindicator beleid, product en promotie biedt de beste perspectieven voor een vervolg-benchmarking, vanwege de grotere invloed die regio's uit kunnen oefenen op hun positie in de rangorde. Voor landschap en voorzieningen zal de nadruk moeten liggen op uitbreiding van het instrumentarium met meer beïnvloedbare subindicatoren.

Naast beschikbaarheid en beïnvloedbaarheid is voor de hoofdindicator landschap en voorzieningen een derde criterium onderscheiden bij de selectie van subindicatoren: de belangrijkheid. Uit eerder onderzoek onder recreatieve fietsers is naar voren gekomen welke landschapselementen en voorzieningen in het landschap fietsers belangrijk vinden bij hun beoordeling van een gebied als fietsomgeving. Voor de indicator landschap en voorzieningen zijn de meeste van de -in de ogen van recreanten- belangrijke aspecten meegenomen. Recreatieve fietsers hechten bijvoorbeeld veel waarde aan stilte, het soort grondgebruik (zoals bos en zand en heide) en de vrije toegankelijkheid van natuurgebieden. Deze drie indicatoren behoren tot de negen subindicatoren die voor de hoofdindicator landschap en voorzieningen zijn onderscheiden.

De opzet van de pilot was te beperkt om nieuwe data landsdekkend te verzamelen. Dat maakt dat een aantal indicatoren die door fietsers wel als belangrijk worden beschouwd, niet zijn meegenomen in de beoordeling van regio's. Van de tien meest belangrijkste aspecten worden er zes daadwerkelijk in het onderzoek meegenomen. Informatie ontbreekt over de verkeersdrukke en het onderhoud van fietspaden en wegen (de kwaliteit van voorzieningen). Ook over de ligging van schilderachtige wegen en rustpunten, zoals bankjes, picknicktafels en cafeetjes is geen informatie voorhanden. Van de 18 indicatoren, waarvan uit eerder literatuuronderzoek blijkt dat zij belangrijk zijn voor fietsers, zijn met name die indicatoren die betrekking hebben op het voorzieningenniveau niet in het onderzoek betrokken.

Conclusie: Uit eerder onderzoek is bekend welke aspecten van het landschap (inclusief voorzieningen) recreatieve fietsers belangrijk vinden. Van de tien meest belangrijke aspecten zijn er zes daadwerkelijk in het onderzoek meegenomen. Aspecten die ontbreken, hebben met name betrekking op het voorzieningenniveau. Dat is een manco, omdat juist deze indicatoren zich kenmerken door het zo belangrijke criterium van beïnvloedbaarheid vanuit de regio.

De fietser centraal

Bij de selectie van subindicatoren voor de hoofdindicator beleid, product en promotie vormt de recreatieve fietser het uitgangspunt. Waar kan hij bijvoorbeeld de dichtstbijzijnde VVV vinden? Moet hij daarvoor een grote afstand afleggen?

Wanneer hij internet raadpleegt, kan hij dan snel informatie over de fietsmogelijkheden in een regio boven water krijgen? En hoeveel keuze heeft hij in routes? Dekt het aanbod verschillende interesses, is er sprake van diversiteit? Gedurende het onderzoek werd duidelijk dat aan een aantal subindicatoren haken en ogen zitten. Zo is het belangrijk dat een regio op het internet naar voren komt, maar dat overdaad ook schaadt. Een te groot aantal sites zal ertoe leiden dat de internettende fietser door de bomen het bos niet meer ziet; hij moet te veel sites doorlopen om de informatie te vinden waarnaar hij op zoek is. Reeds bij de selectie van subindicatoren, en dan met name met betrekking tot promotie, speelde de snelle beschikbaarheid van data een rol. Gegevens moesten binnen korte tijd boven tafel komen en dat maakte dat diverse promotionele activiteiten, denk bijvoorbeeld aan het verspreiden van folders op campings, niet als subindicator zijn meegenomen. Ook dit is een punt van aandacht.

5.2 Aanbevelingen

Landschap en voorzieningen

De hoofdindicator landschap en voorzieningen kent te weinig beïnvloedbare subindicatoren. Voor een goede werking van benchmarking zal daarom het instrumentarium aan subindicatoren uitgebreid moeten worden met subindicatoren die aan het criterium beïnvloedbaarheid voldoen. De focus zal moeten liggen op subindicatoren die betrekking hebben op het voorzieningenniveau, zowel in kwantiteit (hoeveel is er van wat?) als kwaliteit (hoe is het gesteld met het onderhoud?).

Hoewel geen landsdekkende informatie over de ligging van veel voorzieningen voorhanden is, wordt dergelijke data veelal wel door gemeenten en soms ook door provincies verzameld. Mogelijk is er dan ook een ingang via provincies, zeker wanneer zij het aanbod aan voorzieningen digitaal via GIS-bestanden actueel houden. Zo blijkt tijdens de pilot dat de betrokken provincies GIS-systemen hebben opgezet, waarin informatie is opgenomen over de ligging van recreatief-toeristisch aanbod. Koppeling van de verschillende provinciale bestanden zou tot een landsdekkend beeld kunnen leiden. Dit vergt echter wel om gelijke definities van verzamelde data. Om op deze mogelijkheid beter zicht te krijgen zou een inventarisatie onder alle provincies gehouden moeten worden over de aanwezige data met betrekking tot het fietsaanbod.

Aanbeveling: Op landelijke schaal zijn nauwelijks gegevens over de ligging van voorzieningen beschikbaar. Op regionaal niveau worden zij veelal wel verzameld, door gemeenten, maar vaak ook door provincies. Een inventarisatie onder alle provincies over de aanwezige digitale data met betrekking tot het fietsaanbod geeft zicht op de mogelijkheden van uitbreiding van beïnvloedbare subindicatoren voor landschap en voorzieningen.

Beleid, product en promotie

De hoofdindicator beleid, product en promotie biedt vanwege de beïnvloedbaarheid van subindicatoren goede perspectieven voor benchmarking. De huidige opzet kent echter verschillende zwakheden die voor verbetering vatbaar zijn. Als eerste is aanpassing van de manier van dataverzameling vereist; standaardisering (structurering), onderbouwing met feiten en uitputtendheid in antwoorden moeten veel meer dan nu het geval is het credo worden. Ook moeten meer sleutelfiguren geraadpleegd worden dan het huidige aantal van twee per regio. De sleutelfiguren moeten zich bovendien kenmerken door een meer gedifferentieerde herkomst. Momenteel zijn enkel provincies en recreatieschappen benaderd.

Verdere standaardisering vragenlijst

Informatie over de subindicatoren is momenteel verkregen door diepte-interviews met sleutelfiguren in de regio's. Dit was min of meer noodzakelijk om een goed beeld te krijgen van de breedte van mogelijke indicatoren. Gedurende het onderzoek is de lijst met indicatoren dan ook bijgesteld om initiatieven in het fietsaanbod, waar de vragenlijst niet op inging, alsnog te kunnen belonen. Open interviews waren in dit stadium noodzakelijk, maar lenen zich niet voor een gedegen benchmarking, waarin regio's objectief met elkaar vergeleken worden. Dat vereist een meer gestructureerde procedure, met een tot in detail doorgevoerde afbakening van te verzamelen gegevens. Veel subindicatoren zijn momenteel niet helder omschreven en daardoor voor meerdere interpretaties vatbaar. Indien bijvoorbeeld gesproken wordt over budget, welke gelden moeten dan worden meegeteld? Alle gelden die in begrotingen zijn opgenomen, enkel gealloceerd geld of juist geld dat recent is besteed? Voor welke tijdsperiode is dat geld beschikbaar? Eén jaar, gedurende de looptijd van het vigerende beleid? En wat wordt bijvoorbeeld onder *recent* beleid verstaan? Welke tijdsperiode wordt daarmee aangeduid? Gaat het voorts om alle geschreven plannen? Enkel plannen die door Gedeputeerde Staten zijn goedgekeurd? Waarom wordt een fietsvierdaagse in Drenthe wel beloond wanneer regio's op hun diversiteit aan fietsproducten worden beoordeeld en een vierdaagse in een dorpje in een andere regio niet? Heeft dit te maken met deelnemersaantallen? Moet het evenement een bovenlokale aantrekkingskracht hebben? Om grip te krijgen op wat daadwerkelijk gebeurt in een regio, zal een zodanig gestructureerde vragenlijst ontwikkeld moeten worden dat het voor de invuller geen vragen oproept; voor hem moet het helder zijn wat wel en wat niet bevraagd wordt. Schriftelijke vragenlijsten bieden hiertoe de beste mogelijkheden. Bovendien hebben zij als bijkomend voordeel dat de interviewer geen rol speelt in het toereiken van antwoorden én dat binnen relatief geringe tijd een groot aantal respondenten bereikt kan worden. Met het oog op een landelijke benchmarking is dit laatste van belang.

Betere onderbouwing informatie

Aan de vragen worden dus hogere eisen gesteld: zij moeten helder en slechts voor één uitleg vatbaar zijn. Maar ook aan de antwoorden moeten meer eisen gesteld worden. Antwoorden moeten verifieerbaar zijn. Dit kan door naar verwijzingen naar stukken (bijvoorbeeld titels van beleidsplannen) te vragen.

Uitputtendheid antwoorden

Waar in deze pilot hier en daar genoeg werd genomen met enkel voorbeelden, zal in een vervolgbenchmarking gestreefd moeten worden naar uitputtendheid in antwoorden, om een zo alomvattend beeld te krijgen van de situatie in een regio. Om dit te bereiken zal dit in de vragenlijst worden benadrukt. Bovendien zal een groter aantal sleutelfiguren per regio worden benaderd.

Groter aantal en meer differentiatie in sleutelfiguren per regio

Gedurende de pilot is slechts een beperkt aantal personen van twee per regio geïnterviewd. Om goed zicht te krijgen op de initiatieven in een regio is het belangrijk dat een groter aantal personen van meer verschillende organisaties benaderd worden. Alle geïnterviewden waren momenteel afkomstig van provincies en recreatieschappen. Voor een vervolg zullen ook gemeenten en met name het toeristisch-recreatieve bedrijfsleven betrokken moeten worden. Het zijn veelal de ondernemers die zorgen voor publiciteit en vernieuwende producten. Andere belangrijke ontbrekende schakel vormt de doelgroep zelf. Hoe denkt de recreatieve fietser over de regio? Welk beeld heeft hij van het gebied? Consumentenonderzoek onder de recreatieve fietser is belangrijk om ook hierin inzicht te hebben. Aansluiting bij het Continu Vakantie Onderzoek (CVO) behoort tot de mogelijkheden. Omdat het CVO onder een steekproef binnen de Nederlandse bevolking wordt uitgevoerd, leidt onderbrenging van een vraag over bijvoorbeeld het imago van een streek tot een goed beeld van de mening van de bevolking hierover.

Aanbeveling: De huidige opzet van de subindicator beleid, product en promotie kent verschillende zwakheden die voor verbetering vatbaar zijn. Zo dient de dataverzameling volgens een meer gestructureerde procedure met een gestandaardiseerde vragenlijst opgezet te worden. Antwoorden moeten uitputtend (dus geen genoeg nemen met het noemen van enkele voorbeelden) en verifieerbaar zijn (door verwijzingen naar bijvoorbeeld beleidsplannen). Een groter aantal sleutelfiguren van meer verschillende organisaties zal per regio benaderd moeten worden. Belangrijke ontbrekende schakels zijn momenteel het toeristisch-recreatieve bedrijfsleven en de recreatieve fietser.

Literatuur

Bovag, 2003. *Mobiliteit in cijfers; Tweewielers 2003*. Amsterdam, Stichting Bovag/ RAI.

Centraal Bureau voor de Statistiek, 1997. *Dagrecreatie 1995/'96*. Voorburg/ Heerlen, CBS.

Goossen, C.M., F. Langers en J.F.A. Lous, 1997. *Indicatoren voor recreatieve kwaliteiten in het landelijk gebied*. Wageningen, DLO-Staring Centrum. Rapport 584.

Stichting Landelijk Fietsplatform, 2003. *Fietsideeënkaart 2003; Overzicht en informatie recreatieve fietsmogelijkheden in Nederland*. Amersfoort, Stichting Landelijk Fietsplatform.

Website

CBS, Dagrecreatie '90/'91, '95/'96, '01/'02, statline op <http://statline.cbs.nl>

Bijlage 1 Werkwijze subindicatoren Landschap en voorzieningen

Indicatoren en niveaus

In totaal zijn negen subindicatoren onderscheiden. Iedere subindicator is opgebouwd uit drie of meer niveaus (zie tabel 2, hoofdstuk 2). In het onderzoek 'Indicatoren voor recreatieve kwaliteiten in het landelijk gebied' van Goossen et al. zijn de niveaus van landschapselementen en voorzieningen in het landschap uitgedrukt in zogenaamde nutswaarden. Nutswaarden geven in een getal het relatieve belang weer dat recreatieve fietsers aan het niveau van een indicator hechten ten opzichte van andere niveaus van dezelfde én andere indicatoren. Op basis van de nutswaarden van ieder niveau wordt een score per regio op de subindicator berekend.

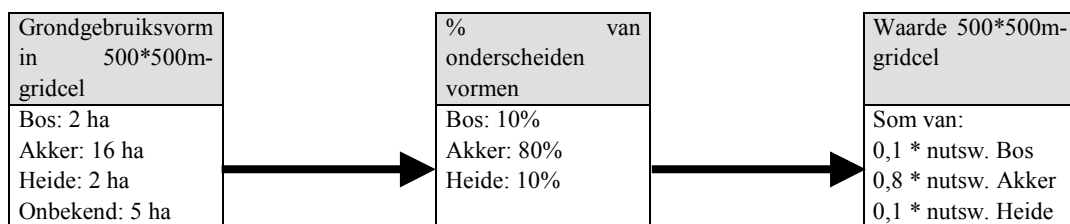
Voor de berekening van de score van regio's en GIOS-steden is voor iedere subindicator een GIS-bestand gebruikt. Voor het onderzoek wordt zoveel mogelijk gestreefd naar het werken met gisbestanden die bestaan uit gridcellen met een resolutie van 500*500 meter (heel Nederland is daarbij opgedeeld in gebiedjes van 500 bij 500 meter). Om dit te bereiken worden -indien nodig- bewerkingen uitgevoerd op de originele gisbestanden met een andere indeling. Onderstaand is weergegeven welk bestand als basis dient voor iedere subindicator. Indien een bestand is bewerkt, wordt dit weergegeven.

Grondgebruik

De subindicator grondgebruik kent zeven niveaus. Alterra beschikt over een GIS-bestand dat de ligging van de zeven onderscheiden grondgebruiksvormen weergeeft. Met uitzondering van het niveau oud klein stadje, is dit bestand afgeleid van CBS-bodemstatistiek. De CBS-Bodemstatistiek kent geen bestanden die uitdrukking geven aan het niveau oud klein stadje. Wel onderscheidt de CBS-Bodemstatistiek woongebied als grondgebruiksvorm. Een belangrijk aspect van het niveau *oud klein stadje of dorpje met agrarisch grondgebruik* is echter dat er sprake is van stedelijke oudheid. Deze karaktereigenschap komt in de CBS-Bodemstatistiek niet terug. In het GIS-project Recreatieve Aantrekkelijkheid Landschappen (RAL) is wel informatie over cultuurhistorie is opgenomen. Besloten is het RAL te gebruiken voor dit niveau. Nadeel van het RAL is dat bestanden niet geactualiseerd worden. Voor dit niveau heeft dit geen grote consequenties, omdat mag worden aangenomen dat toe- of afname van cultuurhistorie (beschermde dorps- en stadsgezichten en kastelen en burchten) in een periode van enkele jaren nauwelijks plaats zal hebben.

Van alle overige niveaus wordt berekend hoeveel hectares van de CBS-bestanden die uitdrukking geven aan het niveau in een gridcel liggen. Op basis hiervan wordt per grondgebruiksvorm het percentage berekend dat zij uitmaakt van alle grondgebruiksvormen in een gridcel. Indien verschillende grondgebruiksvormen in één gridcel voorkomen, dan wordt aan de nutswaarde van iedere grondgebruiksvorm het gewicht gehangen dat gelijk is aan het percentage dat de grondgebruiksvorm deel uitmaakt van de gridcel.

In figuur 1 is een fictief voorbeeld voor één gridcel verbeeld.

Figuur 1 Omrekening grondgebruiksvorm in een waarde

Hierop zijn echter twee uitzonderingen van toepassing:

- Een gridcel die in het RAL als oud klein stadje is aangewezen krijgt in het grondgebruiksbestand in zijn geheel de nutswaarde die behoort bij oud klein stadje. Reden hiervan is dat het RAL geen informatie geeft over de oppervlakte van het oude stadje per gridcel.
- Voor bos geldt dat indien het percentage:
 - 25-60% is en de rest een andere grondgebruiksvorm, de hele 500m²-gridcel de nutswaarde van *bos afgewisseld met akkers of grasland of zand-, heide- of duingebieden* krijgt (afgeleid van methode RAL, NijBijvank).
 - < 25% is of > 60 ha. Zie normale rekenmethode.

Voor alle regio's en GIOS-steden is nagegaan welke oppervlakte aan alle zeven niveaus binnen de regio ligt. Deze oppervlakte is vervolgens vermenigvuldigd met de nutswaarde die bij het onderscheiden niveau hoort.

Aanwezigheid water

Alterra beschikt over een bestand dat de aanwezigheid van water weergeeft in de drie onderscheiden niveaus van de indicator aanwezigheid water:

- geen water
- beek, rivier of kanaal
- zee, meer of plas.

Dit bestand is afgeleid van bestanden uit de CBS Bodemstatistiek. In totaal zijn zes legenda-eenheden uit de bodemstatistiek gebruikt:

- Water: IJsselmeer
- Water: met recreatieve hoofdfunctie
- Water: Noordzee
- Water: Ooster- en Westerschelde
- Water: waddenzee
- Water: Overige water > 6 meter

Daarnaast is het merenbestand uit de databank van het RAL gebruikt.

De 5 eerstgenoemde bestanden staan tezamen voor het niveau *een zee, meer of plas*. De zesde categorie overig water > 6 meter vertegenwoordigt het niveau een beek, rivier of kanaal. In het bestand overig water > 6 meter komen naast beken, rivieren en kanalen ook enkele meren voor. Het blijkt onmogelijk te zijn om de meren apart te selecteren, omdat ze niet als aparte polygonen in het bestand zijn opgenomen. Daarom is besloten als aanvulling het meren-bestand uit RAL te gebruiken. De gridcellen zijn geselecteerd, waarbinnen het overig water > 6 meter ligt. Deze gridcellen krijgen in eerste instantie de code die hoort bij het niveau een beek, rivier of kanaal. Vervolgens zijn de gridcellen geselecteerd waarin één of meer van de 5 eerstgenoemde CBS Bodemstatistiek-categorieën liggen. Tevens is het merenbestand uit RAL omgezet naar gridcellen. Aan deze gridcellen wordt het niveau een zee, meer of plas toegekend. Het kan voorkomen dat in een gridcel zowel een beek, rivier of kanaal ligt als een zee, meer of plas. In dat geval wordt de zee, meer of plas beschouwd als dominant. Reden is dat meren ook een onderdeel zijn in het bestand van > 6 meter. De cellen zonder waarde zijn cellen zonder oever.

Voor alle regio's en GIOS-steden is nagegaan hoeveel gridcellen tot ieder van de drie niveaus behoren. De totale oppervlakte aan gridcellen per niveau is vervolgens vermenigvuldigd met de bijbehorende nutswaarde.

Aanwezigheid van reliëf

Alterra is bronhouder van een reliëfbestand, dat is afgeleid van de geomorfologische kaart. Per legendaklasse uit de geomorfologische kaart is bepaald in welke reliëfklasse de geomorfologische eenheid valt. De geomorfologische kaart kent zes geomorfologische eenheden: vlak, welvend, glooiend, geaccidenteerd, heuvelachtig en antropogeen. Bepalend voor het toekennen van een geomorfologische eenheid aan een reliëfklasse is of een recreant (niet-morfoloog) het verschil in reliëf in het landschap zou ervaren (Bron: Werkdocument RAL). Gekozen is om de eenheden vlak en welvend tot het niveau vlak te laten rekenen, de eenheden glooiend en geaccidenteerd tot het niveau glooiend en de eenheid heuvelachtig wordt gelijkgesteld aan het niveau heuvelachtig. Nadeel van het reliëfbestand is dat deze niet geactualiseerd wordt. Reliëf kan evenwel beschouwd worden als een constante voor tientallen jaren. Om die reden zijn er qua update geen nadelen aan het gebruik van het reliëfbestand. Wel is het een nadeel dat het gridbestand een resolutie heeft van 1*1 km. Dit betekent dat de vier gridcellen die samen één vierkante kilometer vormen, allen de waarde van de km-gridcel krijgen. Dit kan onnauwkeurigheden tot gevolg hebben.

Voor alle regio's en GIOS-steden is nagegaan hoeveel gridcellen tot ieder van de drie niveaus behoren. De totale oppervlakte aan gridcellen per niveau is vervolgens vermenigvuldigd met de bijbehorende nutswaarde.

Mate van stilte

Alterra beschikt over een GIS-bestand (bronhouder RIVM), waarin per gridcel informatie is opgenomen over de dB(A)-hoogten, veroorzaakt door weg-, rail- en luchtverkeer en geluidsveroorzakende locaties (zoals industrieterreinen). De verstoring door geluid is in dit bestand afgeleid van kennis van de locatie van geluidbronnen en omgevingskenmerken. De resolutie van het originele bestand is 100*100 meter. Omdat in het onderzoek informatie wordt verzameld op gridcelniveau van 500*500 meter, is de resolutie hiernaartoe teruggebracht. Aan iedere 500*500 meter-gridcel is daarbij de dB(A)-waarde toegekend die het gemiddelde is van de 25 gridcellen waaruit hij is opgebouwd.

Vervolgens zijn de dB(A)-hoogten vertaald naar de klassenindeling in de drie niveaus:

- Stille gebieden
- Redelijk stille gebieden
- Probleemhectares.

Hiertoe is gebruikt gemaakt van de resultaten van een SC-DLO-onderzoek naar de relatie tussen geluidshinder en recreatie (Goossen en Langers, 1997). Het onderzoeksrapport zet voor diverse recreatie-activiteiten uiteen bij welke dB(A)-hoogte irritatie optreedt. Op basis van deze kennis is een klassenindeling gemaakt van de dB(A)'s die passen bij de drie onderscheiden niveaus. Tot het niveau stil behoren de gridcellen met een dB(A)-waarde van maximaal 40 dB(A). Tot de klasse redelijk stil behoren de gridcellen met een score van 40 tot 50 dB(A) en de gridcellen met een waarde van meer dan 51 dB(A) zijn ingedeeld in het niveau probleemhectares.

Toegankelijkheid natuurgebieden

Alterra beschikt over een GIS-bestand dat de mate van toegankelijkheid van natuurgebieden weergeeft. Aan de basis van dit bestand liggen diverse GIS-bestanden van onder meer Staatbosbeheer en Natuurmonumenten met de begrenzingen van natuurgebieden, alsmede het Handboek Natuurmonumenten (NM). In het Handboek Natuurmonumenten van 1996 zijn natuurgebieden in heel Nederland opgenomen van verschillende eigenaren/beheerders. Per natuurgebied is aangegeven hoe de situatie is m.b.t. toegankelijkheid. De meeste gebieden zijn vrij toegankelijk. De beperkt en niet toegankelijke gebieden zijn in eerste instantie geselecteerd. Vervolgens zijn deze gebieden geconfronteerd met de legenda-eenheden bos, natte natuur en droge natuur uit de CBS Bodemstatistiek. Nagegaan is welke natuurgebieden uit de CBS Bodemstatistiek overlappen met gebieden uit het aangemaakte bestand. Aan de overlappende polygonen uit de CBS-Bodemstatistiek zijn de niveaus ticket kopen en niet toegankelijk toegekend. De gebieden uit de CBS Bodemstatistiek die niet overlappen met het eerder gemaakte bestand, worden beschouwd als vrij toegankelijk. Per gridcel is tot slot de oppervlakte aan de drie legenda-eenheden:

- Vrij toegankelijk
 - Beperkt toegankelijk *én*
 - Niet toegankelijk
- bepaald.

Voor alle regio's en GIOS-steden is nagegaan welke oppervlakte aan natuurgebieden vrij toegankelijk, beperkt toegankelijk en niet toegankelijk is. Deze oppervlakten zijn vermenigvuldigd met de nutswaarde, die hoort bij het betreffende niveau.

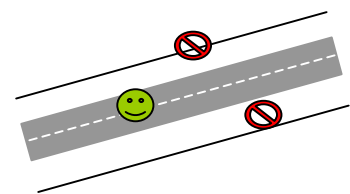
Fietsmogelijkheden

Alterra beschikt over een GIS-bestand met fietsmogelijkheden, dat is afgeleid van de Top10 (Topografische Dienst). Veertien legenda-eenheden uit de Top-10Vector zijn geselecteerd die fietsmogelijkheden voorstellen (zie tabel 1).

Tabel 1 Geschiktheid wegsoorten recreatieve vorm fietsen

TDN-code	Omschrijving
3600	Fietspad > 2 meter
3640	Pad
2500	Verbindingsroute > 2 meter
2870	Lokale weg met gescheiden rijbanen
3000	Overig aanbevolen route met gescheiden rijbanen
3100	Overig aanbevolen route > 7 meter
3140	Lokale weg > 7 meter
3200	Overig aanbevolen route > 2 meter
3240	Lokale weg > 2 meter
3300	Overig aanbevolen route > 2 meter
3340	Lokale weg > 2 meter
3400	Overige weg > 2 meter
3410	Gedeeltelijk verhard > 2 meter
3530	Straat

In de praktijk kan het voorkomen dat twee of meer wegsoorten naast elkaar liggen, zoals een weg met aan beide zijden een fietspad ernaast. Om een realistisch beeld te krijgen van fietsmogelijkheden dient in deze gevallen de lengte van slechts één van de wegsoorten te worden meegeteld. Dubbeltellingen zullen voornamelijk plaatshebben tussen fietspaden en overige wegen. Om die reden is het fietspadenbestand verkleind tot enkel die fietspaden die niet langs een overige wegsoort liggen (minimum afstand tot een overige weg bedraagt 11m). Ook paden die in de buffer van andere fietsmogelijkheden liggen zijn verwijderd.

Voor het landelijk gebied is berekend welke lengte aan fietsmogelijkheden in iedere gridcel ligt. Vervolgens is een indeling gemaakt in drie niveaus:

- Veel fietsmogelijkheden
- Redelijk aantal fietsmogelijkheden *én*
- Weinig fietsmogelijkheden,

waarbij ieder niveau een even groot deel van het landelijk gebied van Nederland herbergt. Voor alle regio's en GIOS-steden is nagegaan hoeveel gridcellen in iedere klasse voorkomen. De totale oppervlakte aan gridcellen is vermenigvuldigd met de nutswaarde, horend bij de betreffende klasse.

Bewegwijzerde routes

In Nederland komen verschillende soorten bewegwijzerde routes voor. Een goed beeld hiervan geeft de fietsideeënkaart, een uitgave van de Stichting Landelijk Fietsplatform. Op deze kaart staan vijf soorten routes aangegeven; drie daarvan nemen we mee in het onderzoek, namelijk de landelijke fietsroutes (LAF-routes), fietsrondritten (o.a. de bewegwijzerde ANWB-routes en NS-fietstochten) en superrondritten (lange afstand rondritten). In bewegwijzerde ATB-routes zijn we niet geïnteresseerd, omdat de doelgroep hiervoor te specifiek is. Knooppuntnetwerken zijn wel interessant, maar zijn voor de pilot niet aan de orde, omdat de regio's waarin deze voorkomen elders liggen (Limburg en Noord-Brabant).

Nagegaan is welke lengte aan de drie onderscheiden routes binnen iedere regio ligt. Alterra beschikt over een GIS-bestand met de ligging van de LAF-routes. Met behulp van GIS kan op eenvoudige wijze de lengte aan LF-routes per regio bepaald worden. De lengte aan fietsrondritten en superrondritten wordt op een iets omslachtiger wijze bepaald. De fietsideeënkaart geeft niet het volledige traject van een rondrit weer, maar enkel met een nummer de globale ligging. Aan de hand van de fietsideeënkaart is daarom bepaald welke rondritten (gedeeltelijk) in een regio liggen. Vervolgens is de kaart van de betreffende rondrit erbij gepakt om een zo nauwkeurig mogelijke schatting te maken van het gedeelte dat in de betreffende regio ligt. Vervolgens zijn alle lengtes gesommeerd. De dichtheid aan toeristische bewegwijzeringen is bepaald door de lengte te delen door de oppervlakte aan landelijk gebied.

Om tot een indeling in drie niveaus (veel, redelijk aantal en weinig toeristische bewegwijzeringen) te komen, is -vergelijkbaar met andere indicatoren- gekozen om de situatie in Nederland als referentie te hanteren. Hiertoe is voor alle provincies de dichtheid aan bewegwijzerde routes bepaald. Aan de hand van de provinciale resultaten zijn de klassengrenzen gekozen, zodanig dat de provincies in ongeveer gelijke mate verdeeld zijn over de drie klassen en dat de gemiddelde dichtheid (ofwel de landelijke dichtheid) in de middelste klasse terechtkomt. De klassen zijn de volgende:

- Veel toeristische bewegwijzeringen: <0,5 km/ km²
- Redelijk aantal toeristische bewegwijzeringen: 0,5 - 1,0 km/ km²
- Weinig toeristische bewegwijzeringen: > 1,0 km/km².

Fietsdrukte

Fietsdrukte, ofwel de fietsdruk op fietsmogelijkheden, geeft de verwachte druk weer van fietsers op bestaande fietsmogelijkheden in het landelijk gebied. Per buurt uit het CBS Wijk- en buurtregister is op basis van de bevolkingsomvang en –samenstelling het potentiële fietsgedrag bepaald. Uitgegaan is van een actieradius van 7,5 km voor fietsers die een korte fietstocht rijden (circa 1,5 uur) en een actieradius van 15 km voor fietsers die een lange fietstocht rijden (circa 3 uur). Naast de vraag vanuit de lokale bevolking, is ook de vraag vanuit verblijfsrecreatieve centra zo goed mogelijk bepaald. In deze analyse is gekeken naar kampeerterreinen (en hierbinnen enkel de toeristische standplaatsen) en bungalowparken. Bij de berekening van het potentiële fietsgedrag vanuit verblijfsrecreatieve centra is rekening gehouden met de bezettingsgraad en de fietsparticipatie. Het originele landsdekkende GIS-bestand geeft per gridcel de potentiële fietsdruk op fietsmogelijkheden weer (bronhouder is Alterra). Dit bestand is teruggebracht tot een bestand met drie klassen:

- zeer veel andere fietsers: $fdopfm < 2669$
- veel andere fietsers *én* $fdopfm 2670-4376$
- weinig andere fietsers $fdopfm > 4377$ fietsdagen per km fietsmogelijkheden, waarbij geldt dat iedere klasse een evengroot deel van het landelijk gebied omvat. Vervolgens is voor alle gridcellen in de regio's en GIOS-steden nagegaan in welke klasse het valt. De oppervlakte aan iedere klasse is vermenigvuldigd met de bijbehorende nutswaarde.

Aanwezigheid monumenten

Alterra heeft de beschikking over een GIS-bestand met de ligging van rijksmonumenten (alle objecten waarop de Monumentenwet 1998 van toepassing is). Bronhouder van dit bestand is de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ). Sommige rijksmonumenten zijn opgedeeld in onderdelen, die alle in het bestand zijn opgenomen. Om dubbeltellingen te voorkomen is een selectie gemaakt van enkel de hoofdobjecten. Het hoofdobject is het enige complexonderdeel dat de RDMZ meetelt bij het tellen van rijksmonumenten. Voor alle gridcellen in de regio's en GIOS-steden is nagegaan of en zo ja, hoeveel rijksmonumenten (hoofdobjecten) erbinnen liggen. Op basis van het aantal monumenten per gridcel is iedere gridcel ingedeeld bij één van de drie onderscheiden niveaus:

- veel monumenten: 4 of meer monumenten
- redelijk aantal monumenten: 1-3 monumenten
- weinig monumenten: 0 monumenten.

De oppervlakte aan iedere klasse is vermenigvuldigd met de bijbehorende nutswaarde.

Bijlage 2 Interviewschema hoofdindicator beleid, product en promotie

1. Wat is uw functie?
2. Hoe lang werkt u hier al?
3. Kunt u zeggen hoeveel budget er wordt besteed aan fietsrecreatie? (jaarplan/beleidsplan)
4. Is er een recreatief fietsbeleid?
5. Zoja, wanneer is dit voor het laatst herzien?
6. Waaraan wordt dit geld uitgegeven; is het puur voor onderhoud, of ook aanleg, promotie, nieuwe ideeën, ...?
7. Is het alleen gericht op fietspaden of ook op de omgeving.
8. Welke onderscheidende/ unieke producten zijn er in deze omgeving wat betreft fietsrecreatie?
9. En welke (innoverende) producten zouden jullie nog willen of liggen in de planning?
10. Beschikken jullie over GPS?
11. Wat doen jullie om het fietsen te stimuleren?
12. Is er ook geld voor onderzoek; om te inventariseren wat mensen willen in de regio en waar behoefte aan is?
13. Wordt er ook samengewerkt met andere organisaties, zoals campings, hotels...
14. Hoe groot is het budget van de VVV voor fietsen (alg, evt informeren bij VVV).
15. Is er een overkoepelende VVV voor dit gebied?
16. Stel, u heeft onbeperkt budget, wat zou u dan gaan doen op fietsgebied?
17. Heeft u nog andere opmerkingen/ aanvullingen, andere mensen die we moeten spreken....?

Bijlage 3 Werkwijze subindicatoren beleid, product en promotie

Fietsbeleid

Bij fietsbeleid wordt er onderscheid gemaakt tussen het wel of niet hebben van een fietsnota, apart of ondergebracht in andere nota's. De puntentelling is als volgt:

- 0 punten: geen nota
- 1 punt: fietsen ondergebracht in een andere nota
- 2 punten: aparte fietsnota van Recreatieschap of Provincie

Fietsbudget

Onder fietsbudget valt alles wat apart voor fietsen geoormerkt is. Dus aanleg van fietspaden, onderhoud van fietspaden, promotie van fietsproducten, alles wat enkel aan fietsen besteed wordt. De budgetten voor Recreatieschap en Provincie worden bij elkaar opgeteld. Als het budget onbekend is geldt dit als 0 euro. Het fietsbudget van de Provincie Gelderland wordt door 4 gedeeld voor de 4 regio's.

- 0 punten: 0-2.500.000 euro
- 1 punt: 2.500.000-10.000.000 euro
- 2 punten: meer dan 10.000.000 euro

Type fietsproducten

Bij het type fietsproducten wordt met name naar de doelgroepen gekeken. Het gaat erom of het product past in het motief waarmee de doelgroep gaat fietsen. De onderstaande 7 categorieën zijn gemaakt n.a.v. eerder onderzoek (Goossen e.a.) en gebaseerd op literatuur (Lengkeek e.a., Boerwinkel). Alle fietsroutes kunnen hierin min of meer ondergebracht worden. Hoe meer van deze categorieën vertegenwoordigd zijn hoe meer punten het oplevert. Alle routes tellen nu mee. Dus ook ANWB routes. NB. De onderbrenging van de bestaande routes in deze categorieën is puur gebaseerd op de naam van de routes. Er zijn verder geen omschrijvingen van de routes bekend of gevraagd.

- natuurroutes: het gaat hier vooral om landschap, natuur, beken en ander natuurschoon wat centraal staat tijdens het fietsen
- boerenroutes: hieronder vallen van erf tot erf routes, ecologische en biologische routes. Interesse in het boerenleven geeft aanleiding tot het fietsen van de route.
- historische routes: dit zijn routes waarbij zichtbare historische eenheden centraal staan, zoals kastelen, waterlinie, grebberlinie en andere geschiedkundige objecten of plekken

- cultuurroutes: het menselijke, sociale aspect speelt hier een grote rol. Waar het in de historische routes echt om gebouwen of gebeurtenissen gaat, gaat het hier meer om de menselijke invloeden in de cultuur. Voorbeeldroutes zijn schildersroutes, schrijvers of leesroutes
 - gemak/ gezelligheidsroutes: deze routes trekken mensen die voor gemak of ontspanning gaan fietsen. Dus niet zozeer om wat te leren van historie of omgeving of om wat te presteren. Het betreft hier o.a. culinaire routes, met de wind mee, etc.
 - sportieve routes: hierbij gaat het om fysieke inspanning en uitdaging, niet zozeer om landschappen. Hieronder vallen o.a. adventure, ATB en GPS-routes.
 - kinderroutes: deze routes hebben speciale voorzieningen die de routes voor kinderen heel aantrekkelijk maken, bv. kortere afstanden, spel- en opdrachtenboekjes voor onderweg
- 0 punten: 0-2 categorieën vertegenwoordigd
 - 1 punt: 3-5 categorieën
 - 2 punten: 6-7 categorieën

Onderzoek

Dit betreft geen onderzoek naar fietspaden en kwaliteit, maar onderzoek naar gebruikers, recreatieonderzoek, behoeften van bezoekers. Hoe meer onderzoek er plaats vindt hoe hoger de score.

- 0 punten: geen recent onderzoek
- 1 punt: recent (< 5 jr) eenmalig onderzoek
- 2 punten: herhalingsonderzoek

Het aantal VVV-locaties

Dit is bepaald aan de hand van de website van de VVV. Hierbij is in de zoekcriteria geselecteerd op VVV-winkel, Regionale VVV, VVV-ANWB-winkel en VVV-agentschap. De Provinciale VVV's zijn niet meegenomen, omdat zij geen bezoekmogelijkheden voor recreanten kennen. De km² per provincie of regio zijn berekend met GIS en vervolgens wordt het aantal VVV's hierdoor gedeeld.

Regio	Aantal VVV(i)	Opp km2	Aantal/km2
Achterhoek	16	1444	0.011
Drenthe	32	2682	0.012
KAN-gebied	6	949	0.006
Rivierengebied	0	798	0
Utrechtse Heuvelrug	13	568	0.023
Veluwe	15	1927	0.008

- 0 punten: 0- 0,01
- 1 punt: 0,01- 0,02
- 2 punten: > 0,02

Het aantal fietsverhuurlocaties

Dit is op dezelfde manier als het aantal VVV(i) locaties berekend, maar nu is gebruik gemaakt van het BORIS-4 bestand in plaats van internet. Hoe meer locaties per km² hoe hoger de score.

Regio	Aantal	Opp km2	Aantal/km2
Achterhoek	47	1444	0.032
Drenthe	64	2682	0.023
KAN-gebied	19	949	0.020
Rivierengebied	7	798	0.008
Utrechtse Heuvelrug	19	568	0.033
Veluwe	61	1927	0.031

- 0 punten: 0- 0,02
- 1 punt: 0,02- 0,03
- 2 punten: > 0,03

Het aantal internetsites

Dit aantal kan misleidend zijn, omdat meer hits ook kan betekenen dat sommige er dubbel inzitten. Toch is gekozen om een groter aantal hits meer punten toe te kennen. Er is op 4 soorten zoektermen/sites gekeken, die de meest voor de hand liggende manieren lijken waarop mensen denken routes te kunnen vinden.:

- Google Regionaam+fietsarrangementen
- Google Regionaam+fietsen
- Google Regionaam+fietsroutes
- www.fietsen.123.nl

Per zoekterm worden punten toegekend:

Google Regionaam+fietsarrangementen

- 0 punten: 0-50
- 1 punt: 51-100
- 2 punten: > 100

Regio	Aantal
Achterhoek	46
Drenthe	179
KAN-gebied	15
Rivierengebied	11
Utrechtse Heuvelrug	94
Veluwe	214

Google Regionaam+fietsen

- 0 punten: 0-1000
- 1 punt: 1000-25.000
- 2 punten: > 25.000

Regio	Aantal
Achterhoek	5.700
Drenthe	62.300
KAN-gebied	13.200
Rivierengebied	504
Utrechtse Heuvelrug	1.950
Veluwe	20.700

Google Regionaam+fietsroutes

- 0 punten: 0-500
1 punt: 500-2.500
2 punten: > 2.500

Regio	Aantal
Achterhoek	809
Drenthe	7.960
KAN-gebied	767
Rivierengebied	240
Utrechtse Heuvelrug	1.630
Veluwe	4.020

www.fietsen.123.nl

- 0 punten: 0-20
- 1 punt: 20-50
- 2 punten: > 50

Regio	Aantal
Achterhoek	24
Drenthe	53
KAN-gebied	15
Rivierengebied	4
Utrechtse Heuvelrug	62
Veluwe	48

Dit betekent dat je in totaal dus 8 punten kunt scoren als je op alle sites de meeste hits hebt. Om deze sites samen als 1 sub-indicator ‘internetsites’ te laten meetellen hebben we voor deze zoektermen bij elkaar weer de volgende indeling gemaakt:

- 0 punten: bij een totaal van 0-2 punten
- 1 punt: bij een totaal van 3-5 punten
- 2 punten: bij een totaal van 6-8 punten

Bijlage 4 Gedetailleerde resultaten subindicatoren Landschap en voorzieningen

Allereerst volgen de resultaten per subindicator gerelateerd aan oppervlakte van de regio's, verderop in de bijlage worden de resultaten afgezet tegen de inwoneraantallen van de regio's.

Stand van zaken Grondgebruik			Zand en heide			Bos			Oud klein stadje		
		opp.	totaal	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2	
Regio	wegingsfactor	km2	ha			ha			ha		
			249			234			207		
5	Achterhoek	1.385	554	0,40	6	8.740	6,31	5	1.700	1,23	4
3	Drenthe	2.577	10.713	4,16	2	21.515	8,35	4	1.650	0,64	6
4	KAN-gebied	820	2.756	3,36	4	9.894	12,06	3	1.275	1,55	3
6	Rivierengebied	747	1.167	1,56	5	1.058	1,42	6	1.525	2,04	1
2	Utrechtse Heuvelrug	468	1.654	3,54	3	10.855	23,22	2	825	1,76	2
1	Veluwe	1.803	14.274	7,92	1	48.416	26,86	1	1.300	0,72	5
	Som zes regio's	7.799	31.118	3,99		100.478	12,88		8.275	1,06	
2	Gios Amersfoort	447	1.195	2,67	2	7.862	17,59	2	625	1,40	2
1	Gios Arnhem	541	4.615	8,53	1	10.454	19,33	1	650	1,20	3
3	GIOS Emmen	502	1.004	2,00	3	3.014	6,01	3	425	0,85	4
4	Gios Nijmegen	496	528	1,07	4	2.887	5,82	4	750	1,51	1
	Som vier GIOS-steden	1.985	7.342	3,70		24.217	12,20		2.450	1,23	

Afwisselend (bosrand)			Akkers of grasland			Glastuinbouw			Verstedelijkt gebied			klassement sub- indicator
totaal	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2		
ha			ha			ha			ha			
193			-58			-317			-507			
13.000	9,39	3	98.891	71,41	5	9	0,01	1	7.842	5,66	2	-35,72
20.800	8,07	4	178.099	69,11	4	257	0,10	4	10.957	4,25	1	-16,02
6.375	7,77	5	44.804	54,62	3	252	0,31	5	6.350	7,74	5	-19,56
2.300	3,08	6	53.809	72,06	6	245	0,33	6	4.689	6,28	4	-66,03
7.075	15,13	1	19.089	40,83	1	12	0,03	3	3.960	8,47	6	31,50
22.575	12,52	2	73.999	41,05	2	36	0,02	2	10.455	5,80	3	57,91
72.125	9,25		468.691	60,10		811	0,10		44.253	5,67		
5.400	12,08	1	23.362	52,26	2	7	0,02	1	3.238	7,24	3	7,43
5.600	10,36	2	23.992	44,37	1	229	0,42	2	3.117	5,76	2	36,30
2.750	5,48	3	37.239	74,22	4	248	0,49	4	2.412	4,81	1	-40,08
2.650	5,35	4	32.628	65,82	3	220	0,44	3	3.967	8,00	4	-57,29
16.400	8,26		117.221	59,05		704	0,35		12.734	6,41		

Stand van zaken Aanwezigheid water		opp. km2	Zee, meer of plas			Beek, rivier of kanaal			Geen water			klassement sub- indicator
			totaal	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2		
	Regio wegingsfactor	km2	ha			ha			ha			
			145			8			-153			
5	Achterhoek	1.385	750	0,54	6	23.150	16,72	5	114.575	82,74	5	-124,47
3	Drenthe	2.577	3.300	1,28	4	61.450	23,85	3	192.950	74,87	3	-110,79
2	KAN-gebied	820	2.600	3,17	1	20.900	25,48	2	58.525	71,35	2	-102,53
1	Rivierengebied	747	1.425	1,91	2	27.525	36,86	1	45.725	61,23	1	-87,97
4	Utrechtse Heuvelrug	468	300	0,64	5	8.050	17,22	4	38.400	82,14	4	-123,36
6	Veluwe	1.803	2.750	1,53	3	15.550	8,63	6	161.975	89,85	6	-134,57
	Som zes regio's	7.799	11.125	1,43		156.625	20,08		612.150	78,49		
4	Gios Amersfoort	447	1.325	2,96	2	7.225	16,16	4	36.150	80,87	4	-118,14
3	Gios Arnhem	541	1.250	2,31	3	10.975	20,30	3	41.850	77,39	3	-113,44
2	Gios Emmen	502	700	1,40	4	14.950	29,80	1	34.525	68,81	2	-100,87
1	Gios Nijmegen	496	2.500	5,04	1	13.000	26,22	2	34.075	68,73	1	-95,75
	Som vier GIOS-steden	1.985	5.775	2,91		46.150	23,25		146.600	73,84		

Stand van zaken Aanwezigheid relief		opp. km2	Vlak			Glooiend			Heuvelachtig			klassement sub- indicator
			totaal	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2		
	Regio wegingsfactor		ha			ha			ha			
			130			-59			-72			
2	Achterhoek	1.385	130.750	94,42	2	5.625	4,06	2	2.100	1,52	3	119,26
3	Drenthe	2.577	242.700	94,18	3	15.000	5,82	3	0	0,00	1	119,00
4	KAN-gebied	820	61.875	75,43	4	9.275	11,31	4	10.875	13,26	5	81,85
1	Rivierengebied	747	74.675	100,00	1	0	0,00	1	0	0,00	1	130,00
5	Utrechtse Heuvelrug	468	32.150	68,77	5	8.025	17,17	5	6.575	14,06	6	69,15
6	Veluwe	1.803	108.925	60,42	6	48.675	27,00	6	22.675	12,58	4	53,56
	Som zes regio's	7.799	651.075	83,48		86.600	11,10		42.225	5,41		
3	Gios Amersfoort	447	35.375	79,14	3	6.175	13,81	3	3.150	7,05	2	89,66
4	Gios Arnhem	541	32.750	60,56	4	12.750	23,58	4	8.575	15,86	4	53,40
1	Gios Emmen	502	46.650	92,97	1	3.525	7,03	2	0	0,00	1	116,72
2	Gios Nijmegen	496	43.800	88,35	2	1.525	3,08	1	4.250	8,57	3	106,87
	Som vier GIOS-steden	1.985	158.575	79,88		23.975	12,08		15.975	8,05		

Stand van zaken		opp.	Stille gebieden (< 40dB(A))			40-50 dB(A)			Probleemhectares (50 dB(A) en hoger)			
Mate van stilte												klassement
			gemiddeld	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2		sub- indicator
	Regio	km2	dB(A)			ha			ha			
	wegingsfactor		519			111			-629			
2	Achterhoek	1.385	69.134	49,93	2	45.458	32,83	4	23.292	16,82	2	190,56
1	Drenthe	2.577	147.498	57,24	1	69.941	27,14	6	40.191	15,60	1	229,15
5	KAN-gebied	820	29.847	36,39	4	27.934	34,06	3	24.031	29,30	6	42,48
4	Rivierengebied	747	26.231	35,13	6	29.076	38,94	1	19.179	25,68	4	64,14
6	Utrechtse Heuvelrug	468	16.684	35,69	5	16.447	35,18	2	13.611	29,11	5	41,15
3	Veluwe	1.803	89.515	49,65	3	53.090	29,45	5	37.786	20,96	3	158,46
	Som zes regio's	7.799	378.909	48,58		241.946	31,02		158.090	20,27		
4	Gios Amersfoort	447	14.694	32,87	4	16.670	37,29	1	13.303	29,76	4	24,83
2	Gios Arnhem	541	22.708	41,99	2	17.068	31,56	3	14.201	26,26	2	87,96
1	GIOS Emmen	502	28.014	55,83	1	14.060	28,02	4	8.017	15,98	1	220,74
3	Gios Nijmegen	496	17.370	35,04	3	18.032	36,37	2	14.119	28,48	3	43,13
	Som vier GIOS-steden	1.985	82.786	41,70		65.830	33,16		49.640	25,00		

Stand van zaken		opp.	Vrij toegankelijk			Beperkt toegankelijk			Niet toegankelijk			klassement sub- indicator
Toegankelijkheid natuur- gebieden			totaal	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2		
	Regio	km2	ha			ha			ha			
	wegingsfactor		360			-55			-305			
2	Achterhoek	160	15.182	95,12	2	0	0,00	1	778	4,88	4	327,58
4	Drenthe	430	40.573	94,34	3	123	0,29	4	2.312	5,38	5	323,06
3	KAN-gebied	169	15.881	93,78	4	494	2,92	5	559	3,30	3	325,94
6	Rivierengebied	31	2.493	80,58	6	0	0,00	1	601	19,42	6	230,82
1	Utrechtse Heuvelrug	183	18.195	99,44	1	0	0,00	1	102	0,56	1	356,28
5	Veluwe	797	72.387	90,81	5	6.788	8,52	6	538	0,67	2	320,17
	Som zes regio's	1.770	164.711	93,05		7.405	4,18		4.891	2,76		
1	Gios Amersfoort	140	13.949	99,88	1	0	0,00	1	17	0,12	1	359,20
4	Gios Arnhem	195	16.153	82,70	4	2.873	14,71	4	506	2,59	4	281,73
3	GIOS Emmen	58	5.559	95,59	3	123	2,11	3	134	2,30	3	335,94
2	Gios Nijmegen	54	5.282	98,08	2	0	0,00	1	103	1,92	2	347,23
	Som vier GIOS-steden	447	40.943	91,60		2.996	6,70		760	1,70		

Stand van zaken		opp.	Veel			Redelijk			Weinig			klassement sub- indicator
Aantal fietsmogelijkheden			totaal	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2		
	Regio	km2	ha			ha			ha			
	wegingsfactor		162			138			-300			
1	Achterhoek	1.385	49.300	35,60	5	54.775	39,56	1	34.400	24,84	1	37,74
6	Drenthe	2.577	64.025	24,84	6	87.950	34,13	3	105.725	41,03	6	-35,73
3	KAN-gebied	820	34.475	42,03	2	23.875	29,11	4	23.675	28,86	3	21,67
2	Rivierengebied	747	28.700	38,43	3	26.600	35,62	2	19.375	25,95	2	33,58
4	Utrechtse Heuvelrug	468	20.975	44,87	1	12.150	25,99	6	13.625	29,14	4	21,12
5	Veluwe	1.803	65.025	36,07	4	50.550	28,04	5	64.700	35,89	5	-10,54
	Som zes regio's	7.799	262.500	33,66		255.900	32,81		261.500	33,53		
2	Gios Amersfoort	447	17.925	40,10	2	13.625	30,48	3	13.150	29,42	2	18,77
3	Gios Arnhem	541	17.875	33,06	3	16.100	29,77	4	20.100	37,17	3	-16,87
4	Gios Emmen	502	12.475	24,86	4	16.375	32,64	1	21.325	42,50	4	-42,19
1	Gios Nijmegen	496	21.375	43,12	1	15.950	32,17	2	12.250	24,71	1	40,12
	Som vier GIOS-steden	1.985	69.650	35,08		62.050	31,26		66.825	33,66		

Stand van zaken Bewegwijzerde routes		opp. km2	LF-routes	Fiets- rondritten	Super- rondritten	TOTAAL			klassement sub- indicator
			lengte	lengte	lengte	totale lengte	/km2		
	Regio wegingsfactor	km2	km	km	km	km			
1	Achterhoek	1.444	216	741	310	1.267	0,88	4	100
5	Drenthe	2.682	334	1.071	414	1.818	0,68	6	52
1	KAN-gebied	949	210	620	155	985	1,04	1	100
1	Rivierengebied	798	110	598	89	797	1,00	3	100
1	Utrechtse Heuvelrug	568	116	400	70	586	1,03	2	100
5	Veluwe	1.927	328	706	325	1.359	0,71	5	52
	Som zes regio's	8.369	1.315	4.135,35	1362,70	6812,80	0,81		
1	Gios Amersfoort	520	86	173	151	409	0,79	3	100
1	Gios Arnhem	589	137	281	105	522	0,89	1	100
4	Gios Emmen	532	70	231	92	393	0,74	4	52
1	Gios Nijmegen	588	106	300	89	494	0,84	2	100
	Som vier GIOS-steden	2.229	399	984,40	435,85	1.818,89	0,82		

Stand van zaken		opp.	Weinig andere fietsers			Veel andere fietsers			Zeer veel andere fietsers			
Fietsdruk op fietsmogelijkheden			totaal	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2		klassement sub- indicator
	Regio	km2	ha			ha			ha			
	wegingsfactor		165			76			-241			
1	Achterhoek	1.385	72.150	52,10	1	60.525	43,71	3	700	0,51	1	122,48
2	Drenthe	2.577	132.600	51,46	2	83.850	32,54	4	6.625	2,57	2	119,49
5	KAN-gebied	820	850	1,04	5	6.925	8,44	5	67.500	82,29	5	-207,25
3	Rivierengebied	747	2.200	2,95	4	60.750	81,35	1	7.525	10,08	3	44,93
6	Utrechtse Heuvelrug	468	0	0,00	6	2.100	4,49	6	40.725	87,11	6	-225,46
4	Veluwe	1.803	5.800	3,22	3	94.425	52,38	2	56.800	31,51	4	-35,38
	Som zes regio's	7.799	213.600	27,39		308.575	39,57		179.875	23,06		
3	Gios Amersfoort	447	0	0,00	2	25	0,06	3	40.900	91,50	4	-240,81
4	Gios Arnhem	541	0	0,00	2	0	0,00	4	46.775	86,50	3	-241,00
1	GIOS Emmen	502	10.475	20,88	1	32.525	64,82	1	0	0,00	1	97,68
2	Gios Nijmegen	496	0	0,00	2	4.650	9,38	2	42.500	85,73	2	-209,74
	Som vier GIOS-steden	1.985	10.475	5,28		37.200	18,74		130.175	65,57		

Stand van zaken Aanwezigheid monumenten		opp.	Veel (4 of meer)			Redelijk aantal (1-3)			Geen		klassement sub- indicator	
			totaal	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2		
Regio	wegingsfactor	km2	ha			ha			ha			
			94			32			-126			
5	Achterhoek	1.385	300	0,22	5	6.250	4,51	5	131.925	95,27	5	-118,39
6	Drenthe	2.577	975	0,38	4	9.625	3,73	6	247.100	95,89	6	-119,27
2	KAN-gebied	820	425	0,52	3	6.075	7,41	2	75.525	92,08	2	-113,16
3	Rivierengebied	747	675	0,90	1	4.925	6,60	3	69.075	92,50	3	-113,59
1	Utrechtse Heuvelrug	468	250	0,53	2	4.525	9,68	1	41.975	89,79	1	-109,53
4	Veluwe	1.803	200	0,11	6	11.600	6,43	4	168.475	93,45	4	-115,59
Som zes regio's		7.799	2.825	0,36		43.000	5,51		734.075	94,12		
2	Gios Amersfoort	447	75	0,17	4	2.975	6,66	2	41.650	93,18	2	-115,12
3	Gios Arnhem	541	150	0,28	2	3.350	6,20	3	50.575	93,53	3	-115,60
4	GIOS Emmen	502	125	0,25	3	1.725	3,44	4	48.325	96,31	4	-120,02
1	Gios Nijmegen	496	375	0,76	1	4.200	8,47	1	45.000	90,77	1	-110,95
Som vier GIOS-steden		1.985	725	0,37		12.250	6,17		185.550	93,46		

Stand van zaken Grondgebruik		inw	Zand en heide			Bos			Oud klein stadje		
	Regio		totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.	
		x 1.000	ha			ha			ha		
	Achterhoek	351	554	1,58	6	8.740	24,87	3	1.700	4,84	2
	Drenthe	461	10.713	23,25	1	21.515	46,69	2	1.650	3,58	3
	KAN-gebied	661	2.756	4,17	4	9.894	14,96	5	1.275	1,93	5
	Rivierengebied	231	1.167	5,05	3	1.058	4,57	6	1.525	6,59	1
	Utrechtse Heuvelrug	453	1.654	3,65	5	10.855	23,98	4	825	1,82	6
	Veluwe	642	14.274	22,25	2	48.416	75,46	1	1.300	2,03	4
	Som zes regio's	2.799	31.118	11,12		100.478	35,90		8.275	2,96	
	Gios Amersfoort	258	7.862	30,44	3	1.195	4,63	3	625	2,42	4
	Gios Arnhem	221	10.454	47,40	1	4.615	20,92	1	650	2,95	3
	Gios Emmen	74	3.014	40,66	2	1.004	13,55	2	425	5,73	1
	Gios Nijmegen	235	2.887	12,31	4	528	2,25	4	750	3,20	2
	Som vier GIOS-steden	788	24.217	30,75		7.342	9,32		2.450	3,11	

Afwisselend (bosrand)			Akkers of grasland			Glastuinbouw			Verstedelijkt gebied		
totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.	
ha			ha			ha			ha		
13.000	37,00	2	98.891	281,43	5	9	0,03	1	7.842	22,32	5
20.800	45,13	1	178.099	386,47	6	257	0,56	5	10.957	23,78	6
6.375	9,64	6	44.804	67,75	2	252	0,38	4	6.350	9,60	2
2.300	9,95	5	53.809	232,68	4	245	1,06	6	4.689	20,28	4
7.075	15,63	4	19.089	42,17	1	12	0,03	2	3.960	8,75	1
22.575	35,18	3	73.999	115,33	3	36	0,06	3	10.455	16,29	3
72.125	25,77		468.691	167,44		811	0,29		44.253	15,81	
23.362	90,44	4	7	0,03	1	3.238	12,53	1	5.400	20,90	2
23.992	108,78	3	229	1,04	3	3.117	14,13	2	5.600	25,39	3
37.239	502,42	1	248	3,35	4	2.412	32,54	4	2.750	37,10	4
32.628	139,12	2	220	0,94	2	3.967	16,91	3	2.650	11,30	1
117.221	148,85		704	0,89		12.734	16,17		16.400	20,82	

Stand van zaken Aanwezigheid water		Zee, meer of plas			Beek, rivier of kanaal			Geen water		
		inw.	totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.
Regio	x 1.000	ha			ha			ha		
Achterhoek	351	750	2,13	5	23.150	65,88	3	114.575	326,06	5
Drenthe	461	3.300	7,16	1	61.450	133,34	1	192.950	418,69	6
KAN-gebied	661	2.600	3,93	4	20.900	31,60	4	58.525	88,50	2
Rivierengebied	231	1.425	6,16	2	27.525	119,02	2	45.725	197,72	3
Utrechtse Heuvelrug	453	300	0,66	6	8.050	17,78	6	38.400	84,82	1
Veluwe	642	2.750	4,29	3	15.550	24,23	5	161.975	252,44	4
Som zes regio's	2.799	11.125	3,97		156.625	55,95		612.150	218,69	
Gios Amersfoort	258	1.325	5,13	4	7.225	27,97	4	36.150	139,94	1
Gios Arnhem	221	1.250	5,67	3	10.975	49,76	3	41.850	189,74	3
Gios Emmen	74	700	9,44	2	14.950	201,70	1	34.525	465,80	4
Gios Nijmegen	235	2.500	10,66	1	13.000	55,43	2	34.075	145,29	2
Som vier GIOS-steden	788	5.775	7,33		46.150	58,60		146.600	186,15	

Stand van zaken Aanwezigheid relief		Vlak			Glooiend			Heuvelachtig		
		inw.	totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.
Regio	x 1.000	ha			ha			ha		
Achterhoek	351	130.750	372,09	2	5.625	16,01	3	2.100	5,98	3
Drenthe	461	242.700	526,65	1	15.000	32,55	5	0	0,00	1
KAN-gebied	661	61.875	93,57	5	9.275	14,03	2	10.875	16,45	5
Rivierengebied	231	74.675	322,90	3	0	0,00	1	0	0,00	1
Utrechtse Heuvelrug	453	32.150	71,02	6	8.025	17,73	4	6.575	14,52	4
Veluwe	642	108.925	169,76	4	48.675	75,86	6	22.675	35,34	6
Som zes regio's	2.799	651.075	232,60		86.600	30,94		42.225	15,08	
Gios Amersfoort	258	35.375	136,94	4	6.175	23,90	2	3.150	12,19	2
Gios Arnhem	221	32.750	148,49	3	12.750	57,81	4	8.575	38,88	4
Gios Emmen	74	46.650	629,38	1	3.525	47,56	3	0	0,00	1
Gios Nijmegen	235	43.800	186,76	2	1.525	6,50	1	4.250	18,12	3
Som vier GIOS-steden	788	158.575	201,36		23.975	30,44		15.975	20,28	

Stand van zaken		inw.	Stille gebieden (< 40dB(A))			40-50 dB(A)			Probleemhectares (50 dB(A))		
Mate van stilte			gemiddeld	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.	
Regio		x 1.000	dB(A)			ha			ha		
	Achterhoek	351	69.134	196,74	2	45.458	129,37	2	23.292	66,29	4
	Drenthe	461	147.498	320,06	1	69.941	151,77	1	40.191	87,21	6
	KAN-gebied	661	29.847	45,13	5	27.934	42,24	5	24.031	36,34	2
	Rivierengebied	231	26.231	113,43	4	29.076	125,73	3	19.179	82,93	5
	Utrechtse Heuvelrug	453	16.684	36,85	6	16.447	36,33	6	13.611	30,06	1
	Veluwe	642	89.515	139,51	3	53.090	82,74	4	37.786	58,89	3
	Som zes regio's	2.799	378.909	135,37		241.946	86,44		158.090	56,48	
	Gios Amersfoort	258	14.694	56,88	4	16.670	64,53	4	13.303	51,50	1
	Gios Arnhem	221	22.708	102,96	2	17.068	77,38	2	14.201	64,39	3
	GIOS Emmen	74	28.014	377,95	1	14.060	189,69	1	8.017	108,16	4
	Gios Nijmegen	235	17.370	74,06	3	18.032	76,89	3	14.119	60,20	2
	Som vier GIOS-steden	788	82.786	105,12		65.830	83,59		49.640	63,03	

Stand van zaken		inw.	Vrij toegankelijk			Beperkt toegankelijk			Niet toegankelijk		
Toegankelijkheid natuur-gebieden											
			totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.	
	Regio	x 1.000	ha			ha			ha		
	Achterhoek	351	15.182	43,21	3	0	0,00	1	778	2,21	4
	Drenthe	461	40.573	88,04	2	123	0,27	4	2.312	5,02	6
	KAN-gebied	661	15.881	24,02	5	494	0,75	5	559	0,85	3
	Rivierengebied	231	2.493	10,78	6	0	0,00	1	601	2,60	5
	Utrechtse Heuvelrug	453	18.195	40,19	4	0	0,00	1	102	0,23	1
	Veluwe	642	72.387	112,81	1	6.788	10,58	6	538	0,84	2
	Som zes regio's	2.799	164.711	58,84		7.405	2,65		4.891	1,75	
	Gios Amersfoort	258	13.949	54,00	3	0	0,00	1	17	0,07	1
	Gios Arnhem	221	16.153	73,23	2	2.873	13,03	4	506	2,29	4
	GIOS Emmen	74	5.559	75,00	1	123	1,66	3	134	1,81	3
	Gios Nijmegen	235	5.282	22,52	4	0	0,00	1	103	0,44	2
	Som vier GIOS-steden	788	40.943	51,99		2.996	3,80		760	0,97	

Stand van zaken		inw.	Veel			Redelijk			Weinig		
Aantal fietsmogelijkheden			totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.	
Regio		x 1.000	ha			ha			ha		
Achterhoek		351	49.300	140,30	1	54.775	155,88	2	34.400	97,90	4
Drenthe		461	64.025	138,93	2	87.950	190,85	1	105.725	229,42	6
KAN-gebied		661	34.475	52,13	5	23.875	36,10	5	23.675	35,80	2
Rivierengebied		231	28.700	124,10	3	26.600	115,02	3	19.375	83,78	3
Utrechtse Heuvelrug		453	20.975	46,33	6	12.150	26,84	6	13.625	30,10	1
Veluwe		642	65.025	101,34	4	50.550	78,78	4	64.700	100,83	5
Som zes regio's		2.799	262.500	93,78		255.900	91,42		261.500	93,42	
Gios Amersfoort		258	17.925	69,39	4	13.625	52,74	4	13.150	50,91	1
Gios Arnhem		221	17.875	81,04	3	16.100	73,00	2	20.100	91,13	3
GIOS Emmen		74	12.475	168,31	1	16.375	220,93	1	21.325	287,71	4
Gios Nijmegen		235	21.375	91,14	2	15.950	68,01	3	12.250	52,23	2
Som vier GIOS-steden		788	69.650	88,44		62.050	78,79		66.825	84,85	

Stand van zaken Bewegwijzerde routes		inw.	LF-routes	Fiets- rondritten	Super- rondritten	TOTAAL		
			lengte	lengte	lengte	totale lengte	/1000 inw.	
Regio		x 1.000	km	km	km	km		
Achterhoek		351	216	741	310	1.267	3,61	2
Drenthe		461	334	1.071	414	1.818	3,95	1
KAN-gebied		661	210	620	155	985	1,49	5
Rivierengebied		231	110	598	89	797	3,45	3
Utrechtse Heuvelrug		453	116	400	70	586	1,29	6
Veluwe		642	328	706	325	1.359	2,12	4
Som zes regio's		2.799	1.315	4.135,35	1362,70	6812,80	2,43	
Gios Amersfoort		258	86	173	151	409	1,58	4
Gios Arnhem		221	137	281	105	522	2,37	2
GIOS Emmen		74	70	231	92	393	5,31	1
Gios Nijmegen		235	106	300	89	494	2,11	3
Som vier GIOS-steden		788	399	984,40	435,85	1.818,89	2,31	

Stand van zaken			Weinig andere fietsers			Veel andere fietsers			Zeer veel andere fietsers		
Fietsdruk op fietsmogelijkheden											
		inw.	totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.		totaal	/1.000 inw.	
Regio		x 1.000	ha			ha			ha		
	Achterhoek	351	72.150	205,33	2	60.525	172,24	3	700	1,99	1
	Drenthe	461	132.600	287,74	1	83.850	181,95	2	6.625	14,38	2
	KAN-gebied	661	850	1,29	5	6.925	10,47	5	67.500	102,07	6
	Rivierengebied	231	2.200	9,51	3	60.750	262,69	1	7.525	32,54	3
	Utrechtse Heuvelrug	453	0	0,00	6	2.100	4,64	6	40.725	89,96	5
	Veluwe	642	5.800	9,04	4	94.425	147,16	4	56.800	88,52	4
	Som zes regio's	2.799	213.600	76,31		308.575	110,24		179.875	64,26	
	Gios Amersfoort	258	0	0,00	2	25	0,10	3	40.900	158,33	2
	Gios Arnhem	221	0	0,00	2	0	0,00	4	46.775	212,07	4
	GIOS Emmen	74	10.475	141,32	1	32.525	438,82	1	0	0,00	1
	Gios Nijmegen	235	0	0,00	2	4.650	19,83	2	42.500	181,21	3
	Som vier GIOS-steden	788	10.475	13,30		37.200	47,24		130.175	165,30	

Stand van zaken Aanwezigheid monumenten		opp. km2	Veel (4 of meer)			Redelijk aantal (1-3)			Geen		
			totaal	/km2		totaal	/km2		totaal	/km2	
Regio	wegingsfactor		ha			ha			ha		
Achterhoek		351	300	0,85	3	6.250	17,79	4	131.925	375,44	5
Drenthe		461	975	2,12	2	9.625	20,89	2	247.100	536,19	6
KAN-gebied		661	425	0,64	4	6.075	9,19	6	75.525	114,21	2
Rivierengebied		231	675	2,92	1	4.925	21,30	1	69.075	298,69	4
Utrechtse Heuvelrug		453	250	0,55	5	4.525	10,00	5	41.975	92,72	1
Veluwe		642	200	0,31	6	11.600	18,08	3	168.475	262,57	3
Som zes regio's		2.799	2.825	1,01		43.000	15,36		734.075	262,25	
Gios Amersfoort		258	75	0,29	4	2.975	11,52	4	41.650	161,23	1
Gios Arnhem		221	150	0,68	3	3.350	15,19	3	50.575	229,30	3
GIOS Emmen		74	125	1,69	1	1.725	23,27	1	48.325	651,98	4
Gios Nijmegen		235	375	1,60	2	4.200	17,91	2	45.000	191,87	2
Som vier GIOS-steden		788	725	0,92		12.250	15,55		185.550	235,61	

Bijlage 5 Gedetailleerde resultaten subindicatoren beleid, product en promotie

	Drenthe	Utrechtse H.	Achterhoek	KAN	Rivierengeb.	Veluwe
Fietsbeleid	R: ja, fietstotaalplan voor fietspaden nieuw, onderhoud en alle andere voorzieningen P: nee	R: nee P: alg recr.bel. plan rec&toer. C: Vastgesteld fietsprojectplan	R: ja P: ja	R: nee integr.fietsplan bij afd verkeer en vervoer P: ja	R: nee P: ja	R: nee fietstotaalplan in de maak (zomer 04) P: ja
Fietsbudget (incl. budget voor aanleg, onderhoud en promotie)	R: 12 milj euro fietstotplan +200.000 promotie + 37.000 fietsvierdaagse = Euro 12.237.000 P: niet apart	R: niet apart P: 90.000 p/j C: 10 miljoen Euro tot 2010	R: 500.000 P: ¼ van tot= 2.45 milj Euro = 2.950.000 Euro	R: niet apart P: ¼ van tot= 2.45 milj Euro	R: niet apart P: ¼ van tot= 2.45 milj Euro	R: 650.000 P: ¼ van tot= 2.45 milj Euro = 3.1 milj Euro
Type fietsproducten	natuur, boer, hist, cult, sport, kinder	natuur, boer, hist, sport	hist, cult, sport, kinder	natuur, hist	natuur, hist, gemak	natuur, boer, hist, sport
Onderzoek	Toerdata Noord jaarlijks	nu en dan	recent	herhaaldelijk	recent	recent
Aantal VVV-i locaties per km2	32	13	16	6	0	15

	<u>Drenthe</u>	<u>Utrechtse H.</u>	<u>Achterhoek</u>	<u>KAN</u>	<u>Rivierengeb.</u>	<u>Veluwe</u>
Aantal fietsverhuur locaties per km2	64	19	47	19	7	61
Aantal internetsites regionaam + fiets arrangementen	179	94	46	15	11	214
Aantal sites regionaam+fietsen	62.300	1.950	5.700	13.200	504	20.700
Aantal sites regionaam+ fietsroutes	7.960	1.630	809	767	240	4.020
www.fietsen.123.nl/fietsroutes	53	62	24	15	4	48